

K

9249

019920039

COBISS •

PISATELJSKO
PODPORNO
DRUŠTVO
V LJUBLJANI.

∴∴ NAPISAL ∴∴
A. TRSTENJAK.

(18)
NY
500

PISATELJSKO PODPORNO DRUŠTVO V LJUBLJANI.

OB SVOJI PETINDVAJSETLETNICI

☉ ☉ ☉ 1885.—1910. ☉ ☉ ☉

NAPISAL
ANTON TRSTENJAK.

V LJUBLJANI 1911.

IZDALO IN ZALOŽILO „PISATELJSKO PODPORNO DRUŠTVO V LJUBLJANI“.

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“ V LJUBLJANI.

1906
7061

9249

11 5 -02- 1992 / 39

Pisateljsko podporno društvo članom svojim.

Dovršili smo petindvajseto leto delovanja svojega. Kaj smo namerjali, storili in dosegli v tej dobi na polju dobrodelstva, književnosti, kulture, napredka in narodnega probujenja ter kako smo sploh izvrševali narodne dolžnosti svoje, to vam verno pripovedujemo v nastopnih črticah.

Z Gestrinovo zapuščino položili smo temelj nedotaknjeni imovini, katera iznaša danes **kron 19.524·07**. Pomnoževati jo hočemo z rodoljubno pomočjo vašo, a obresti njene uporabljati za podpore slovenskim pisateljem, njihovim udovam in sirotam ter na ta način izpolnjevati društva blagi namen.

Mnogo je pisateljev, ki so potrebni podpore; mnogo je onemoglih pisateljev, ki jih tare beda, in mnogo je sirot, ki nimajo na svetu nikogar! Ako bi hoteli otrei vse bridke solze, povzdigniti potrta srca in pomagati vsem tovarišem svojim ter rodbinam njihovim, morali bi imeti bogatejše zaklade, nego jih ima naše Pisateljsko podporno društvo. Ali, kar ima, rado daje in le žal mu je, da nima več, da bi več dajalo in da bi vsem pomagalo. Društveni prispevki so majhni, člani plačujejo samo po 3 krone na leto, zato prosimo rodoljube, da stopajo v kolo naše, da se izpolni geslo naše: zrno do zrna pogača. Bodi si vsak, kdor se nam pridružuje

i z najmanjšim prispevkom, v svesti, da podpira najplemenitejšo stvar.

Ako prečitate naše poročilo, boste se uverili, da je zgodovina našega društva spomina vreden listek iz narodne, kulturne in književne zgodovine slovenske.

Ta zgodovina pa nam priča, da smo vredni, da nam ostanejo zvesti stari in da v naše kolo — slovenskih pisateljev — stopijo novi prijatelji.

Naše društvo pa je tudi dolžno, da poda slovenskemu narodu račun o svojem dosedanjem delovanju, katero je mlajšemu rodu neznano. Vse to je uvaževal redni občni zbor, ki se je vršil dne 16. januarja l. 1911. in je sklenil soglasno, da se izda spomenica o društvenem petindvajsetletnem delovanju.

V Ljubljani, meseca januarja l. 1911.

Kako se je ustanovilo Pisateljsko podporno društvo.

Davorin Trstenjak je objavil v „Zori“ leta 1872., dne 1. marca št. 5. „Času primeren predlog“, naj se osnuje **„Društvo slovenskih pisateljev“**. V vabilu pravi: „Upam, ker je moja ideja praktična, da ne doživim nove bridke izkušnje v življenju, katera bi me sicer ne odvrčala do smrti posvečevati svojih dušnih moči slovenski književnosti, vendar bi me utegnila s pravičnimi dvojzami napolniti radi boljše naše bodočnosti.“

Trstenjakovo vabilo ni bilo brez uspeha. Oglasilo se je takoj 52 članov in tako se je imenovano društvo ustanovilo dne 21. aprila l. 1872. v Ljubljani. Predsednikom je bil izvoljen per acclamationem Davorin Trstenjak.

Društvo se je na to odločilo na književno delavnost ter je sklenilo na prvem občnem zboru dne 14. septembra l. 1872., ko je bilo že 100 članov, in še v odborovi seji dne 29. oktobra istega leta izdati najprej **„Prešernov album“**. Toda to društvo je skoro potem prenehalo brez ploda (Andrej Fekonja: Davorin Trstenjak 1887). Tak album je izdal sam A. Aškerc, urednik „Ljubljanskega Zvona“ (l. 1900.).

Davorina Trstenjaka ime je mnogo veljalo v naši književnosti in je privabilo lepo število Slovencev v novo književno kolo. Ali Davorin Trstenjak, ki je bil društvu duša, živel je daleč od Ljubljane; bil je župnikom v Spodnji Ponikvi na Štajarskem; in ker je bilo društvo osnovano na tesnosrčnem stališču jedne politične stranke in ker je politična borba odtegovala sploh pisatelje od tega društva, živel je kratko dobo in potem umrlo brez vse slave (Ljubljanski Zvon l. 1885.). Besnelo je razburkano politično valovje, katero je razdvojilo tudi pisatelje.

Trstenjakove dobre misli vendar niso pokopale politične strasti. Obudil jo je drug mož, ki je čutil nujno potrebo, da je treba vse

naše življenje in delovanje korenito preustrojiti, a slovenske pisatelje združiti v jedno kolo. Dr. Valentin Zarnik je svetoval v krogu svojih prijateljev, naj se zopet osnuje pisateljsko društvo v Ljubljani, Ivan Hribar je to misel javno izprožil, a mož, kateri se je te misli poprijel z vso gorečnostjo, bil je dr. Josip Vošnjak.

Ljubljanski pisatelji niso mogli biti brez večernih sestankov, na katerih bi se pogovarjali o dnevnih književnih stvareh. Osnovali so si „jour fixe“, ki so se vršili v Tavčarjevi hiši na Dunajski cesti. Ali tem sestankom ni bilo sojeno dolgo življenje, ker ni bilo prave organizacije; ni bilo društva. Ko pa jih ni bilo, začeli smo spet misliti, kako bi oživili stare prijetne večere. Združili smo se l. 1885. z meščani in smo sklenili prirejati ob sobotah zabavne večere v steklenem salonu ljubljanske čitalnice. Imenovali smo jih „zabavne večere“ (prve tri), potem pa smo jih prekrstili v „slovstvenozabavne večere“ in to zato, ker smo se bavili s slovstvom. Vsakemu večeru je predsedoval drug član, katerega so si izvolili člani. Teh večerov je bilo l. 1885. trinajst; prvi dne 3. januarja, a zadnji dne 28. marca l. 1885.

Na teh večerih se je shajalo 25 do 47 članov, pisateljev in meščanov. Čitali in predavali so: 1.) Anton Trstenjak dne 3. jan.: „O prekmurskih Slovencih“. Na tem večeru smo sklenili, da izrazimo S. Gregorčiču svoje priznanje. 2.) R. Bežek dne 10. jan.: „O osebni veresiji z ozirom na socijalno reformo“. Priobčil „Slovenski Narod“. 3.) Anton Raič dne 17. jan.: „O književnem delovanju vladike Petretiča“. Brzobjavno smo čestitali pesniku Gorazdu in Spectabilisu za god. 4.) Vatroslav Holz dne 23. jan.: „Ozir na triletno potovanje križem domovine“. Priobčil „Slov. Narod“, št. 23. Ta večer se je imenoval prvič „slovstvenozabavni večer“. Dr. Ivan Tavčar je predlagal, da se sestavi protest proti Mahničevim napadom na Simona Gregorčiča. Dne 31. januarja se je ta protest (izjava, tiskana v naših listih) prečital in ga je podpisalo vseh 45 navzočih članov. Anton Trstenjak pa je predlagal, da se napravi Gregorčiču časten večer. 5.) Fran Brunet dne 31. jan.: „O Igli“. Že prvi večer in zdaj se je nabiral med člani sklad, da se pošlje 20 pevcev v Prago. 6.) Vaso Petričič dne 7. febr.: „O Atili in Hunih“. 7.) Fran Potočnik dne 14. febr.: „O spominih na Poljsko (l. 1863.)“. Priobčil „Slov. Narod“. 8.) Ivan Hribar dne 21. febr.: „O bivanju v Djakovu in o izletu v bližnje vasi“, kjer je videl in čul „Lelje“ in zapisal več narodnih pesmi, ki so se pele o tej priliki. 9.) Dne 28. febr.:

Posvetovanje o Gregorčičevem večeru. 10.) Križaj dne 7. marca: „O kranjski čebeli“. Priobčil „Slov. Narod“. Člani so namenili S. Gregorčiču darilo: srebrn črnilnik in zlato pero. To darilo je bilo izloženo v Petričičevi prodajalnici proti ustopnini 10 kr. v korist „Narodnemu Domu“. Nesli pa so ta dar pesniku na Goriškem: dr. Ivan Tavčar, Ivan Hribar in M. Lenarčič. 11.) „Gregorčičev večer“ dne 12. marca. Peli so ta večer Razinger, Pribil, Valenta, Paternoster. Izmed drugih je čestital pesniku tudi Strossmayer. 12.) Dr. V. Gregorič dne 14. marca: „O splavih“. Medicinska razprava. 13.) Ivan Železnikar dne 28. marca: „O slovenski Reni“ (Savi).

Poleg tega priredila so se istega leta (1885.) tri popolnoma znanstvena predavanja. Predavali so: 1.) dr. vit. Bleiweis Trsteniški: „Kaj se imenuje bolezen uma?“, 2.) Senekovič: „O električni osvetljavi“, 3.) dr. J. Babnik: „O slovanski ženi“. Prvo in tretje predavanje v čitalnični dvorani, drugo na realki.

V to dobo spadajo strastni napadi Mahničevi na pesnika Simona Gregorčiča, kateremu so člani „slovstvenozabavnih večerov“ na predlog Antona Trstenjaka hoteli dati zadostilo s tem, da so mu priredili časten večer. Ta častni večer pa je zasvedočil, da je bila vsa omikana Ljubljana na strani pesnikovi. Goreča ljubezen in globoko spoštovanje privedlo je dne 12. marca 1885. leta 120 odličnih Slovencev v dvorano ljubljanske čitalnice, kjer je bil banket. Imenovali smo to slavnost kratko „Gregorčičev večer“. Na slavnosti je bilo gospodov iz Ljubljane, Kamnika, Borovnice, Kamne Gorice, Rajhenburga, Senožeč, Celja in z Dunaja. Naš slavni skladatelj Ant. Foerster je za ta večer nalašč uglasil Gregorčičevo pesem „Njega ni“, ki se je takrat prvič pela.

Predsednik večera, dr. V. Zarnik, slavil je pesnika Gregorčiča; načelnik slavnostnega odbora, Anton Trstenjak, prečital je pismo in pesem „Mojim častilcem“, katero mu je poslal za ta večer pesnik; dr. Ivan Tavčar je nazdravil slovenski domovini, Ivan Hribar pa Slovanstvu. S tem je bil oficijalni del končan. Potem pa so še govorili: dr. Josip Vošnjak, dr. V. Gregorič, Miha Vošnjak, kapelan Cvetko, župan Grasselli, Ant. Trstenjak in Stanič, a Ivan Hribar je predlagal, naj se v spomin Gregorčičeve slavnosti oživi „Slovensko pisateljsko društvo“. Še isti večer se je oglasilo 60 članov. In tako je imela Gregorčičeva slavnost tudi ta uspeh, da je oživelo staro društvo. Gregorčiču so člani „Slovstvenih zabavnih večerov“ poslali po po-

sebni deputaciji zlato pero in srebrn črnilnik v dar, izdali so znano izjavo, s katero so branili njegove zlate poezije, „Slavec“ ga je imenoval častnim članom; toda vse to ni odvrnilo Mahničevih napadov.

Na poziv dr. Josipa Vošnjaka sešlo se je dne 8. aprila l. 1885. v Ljubljani več slovenskih pisateljev, da bi se pomenili, kako bi se iznova dalo oživiti leta 1872. osnovano „Slovensko pisateljsko društvo“. Na predlog notarja Luke Svetca in profesorja Frana Levca si je društvo pridelo ime: „**Pisateljsko podporno društvo**“, in glavni namen mu bodi, da podpira slovenske pisatelje z denarno pomočjo in na predlog dr. Hinka Dolenca tudi rodbine slovenskih pisateljev ter s tem pospešuje slovensko literarno delavnost. Člani so mu ustanovniki, pravi, podporni in častni. Ustanovnik postane, kdor plača 50 gld. skupaj ali pa v petih letnih obrokih. Pravi član more biti samo slovenski pisatelj, kateri je pisal ali piše za tisek v slovenščini in kateri plačuje po 3 gld. na leto. Podpornik društva je vsak, kdor plačuje na leto po 2 gld.

Na tem osnovalnem shodu se je volil odbor še po starih pravilih in so bili izvoljeni: za predsednika dr. Josip Vošnjak, za njegovega namestnika prof. Fr. Levec, za tajnika prof. Andrej Senekovič, za blagajnika županov namestnik Vaso Petričič, in za odbornike: dr. Hinko Dolenc, Ivan Hribar, prof. M. Pleteršnik, prof. A. Raič in dr. Ivan Tavčar. Ta odbor je uložil pri deželni vladi nova pravila. Društvu je pristopilo 30 pravih in 51 podpornih članov.

Dne 25. junija l. 1885. bil je občni zbor, katerega se je udeležilo 21 članov. V odbor so bili izvoljeni: dr. Josip Vošnjak (predsednik), prof. Fran Levec, Vaso Petričič, Ivan Hribar, prof. Anton Raič, prof. Andrej Senekovič in mestni učitelj Ivan Tomšič. Na tem zboru se je naznanilo, da je banka „Slavija“ podarila društvu 300 gld. Sicer pa je „Slavija“ vsega skupaj podarila 1700 kron. Davorin Trstenjak je bil izvoljen častnim članom.

Dne 18. novembra 1885. l. sestavil se je odbor pod predsedništvom dr. Jos. Vošnjaka ter si izvolil za predsednikovega namestnika prof. Fr. Levca, za blagajnika V. Petričiča in za tajnika prof. A. Raiča. Častni član D. Trstenjak je prepustil društvu ves dobiček knjige: „Weriand de Graz“. Na tej seji je sklenil odbor, da prireja zabavne večere.

Kakor mi v Ljubljani, tako so tudi Slovenci na Dunaju hrepeneli po prijateljskih večernih sestankih in so si osnovali „Slovenski klub“, v katerem so člani čitali svoje spise in se pogovarjali o književnih stvareh. Prvi večer tega kluba je bil dne 13. nov. l. 1886.

Navedimo tu imena častnih članov in ustanovnikov.

Društveni častni člani: Davorin Trstenjak, vladika Josip Juraj Strossmayer, dr. Josip Vošnjak, Janez Trdina, Anton Aškerc, Simon Gregorčič, Josip Stritar.

Ustanovniki: dr. Josip Vošnjak, Mihael Vošnjak, dr. Ivan Tavčar, dr. Fr. Celestin, Josip Gorup vitez Slavinski, Fran Hren, Jernej Tomšič, Ivan Hribar, dr. Pavel Turner, dr. Bogomir Krek.

Namen društva.

Že na osnovalnem shodu se je poudarjalo, da je Pisateljskemu podpornemu društvu glavni namen, da podpira slovenske pisatelje, njih vdove in sirote. Do te društvene podpore pa je imel in imej pravico vsak pisatelj slovenski, bodisi da je društenik ali ne. Tako blagega društva bilo je Slovencem silno potreba. „Ljubljanski Zvon“ (l. 1885.), kateremu so bile žalostne gmotne razmere pisateljev slovenskih dobro znane in ki je imel tudi srce zanje, pisal je, spominjajoč se našega društva, takole: „Veliko imamo mladih nadarjenih pisateljev, potrebnih gmotne pomoči, a tudi nekoliko onemoglih starejših zaslužnih pisateljev, katerim skrb za vsakdanji kruh jemlje čas in veselje do literarnega posla. Obojim pomagati z združenimi močmi bilo bi plemenito, bilo bi domoljubno delo; zatorej: Bog daj srečo!“

Temu uzvišenemu namenu je ostalo Pisateljsko podporno društvo zvesto od početka do današnjega dne. Ni nikdar poprej imelo bogatih zakladov, da bi moglo potolažiti vsako bedo in da bi moglo pomagati vsakemu podpore potrebnemu pisatelju; ali vse, kar je imelo v svoji skromni blagajnici, delilo je in še deli z bratovsko roko slovenskim pisateljem, njih udovam in sirotam in je, četudi z neznatno pomočjo, rado in vestno uporabljalo v blagi namen prispevke, katere mu naklanjajo slovenski rodoljubi. Delovalo pa je na tihem in ni nikdar razglašalo v javnosti, kar je storilo dobrega in plemenitega. Pisateljsko podporno društvo je razdelilo v petindvajsetih letih svojega delovanja vseh podpor v znesku K 9159/78. Pisateljem je kupovalo potrebne knjige.

Ako pomislimo, da smo šele leta 1905. uredili Gestrinovo ostalino in da šele od tega časa imamo stalne dohodke (uložne

obresti), potem moramo priznati, da je društvo mnogo storilo in dobro gospodarilo. Članov imamo malo, danes jih štejemo le 38, ker se vsakdo izgovarja, da ne more podpirati društva, od katerega nima ničesar!

Podpore pa so prejeli od društva: Josip Cimperman, Marija Cimpermanova (sestra pesnikova), Ivan Fajdiga, Vojteh Kurnik, Ana Kurnikova, Filip Haderlap, Josip Freuensfeld, Jakob Alešovec, Simon Gregorčič, Božidar Flegerič, Ana Železnikarjeva (udova po časnikarju Ivanu Železnikarju), Dragotin Kette, H. Parapatova, Murn (Aleksandrov), Marija Jesenkova (udova po pesniku T. Doksovu), Peter Miklavec (Podravske), Ernestina Jelovškova (hči Prešernova), Ivan Cankar, Oton Zupančič, C. Golar. Ernestina Jelovškova dobiva ves čas redno mesečno podporo; sedaj, ko je onemogla, po 35 K na mesec, in sestra pesnika Cimpermana po 10 K mesečno.

Naša imovina ni dala miru slovenskim časnikarjem. Hoteli so jo društvu iztrgati iz rok in se je pred petimi leti vnel ljut boj med časnikarji in našim društvom. Ker pa so nas časnikarji po krivici napadali v „Slovenskem Narodu“, torej se je boj bil javno, dolžni smo pojasniti vso stvar sine ira et studio. Pojasniti hočemo, zakaj nismo smeli dati društvene imovine slovenskim časnikarjem in zakaj smo jo branili v korist pisateljem.

Pisateljskemu podpornemu društvu je namen, da podpira slovenske pisatelje z denarno pomočjo ter s tem pospešuje slovensko literarno delavnost. Jednako društvo so si leta 1905. osnovali slovenski časnikarji, to je „Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev“, kateremu je nasprotno namen, da podpira slovenske časnikarje. Razlika med obema društvoma je bistvena: Pisateljsko podporno društvo podpira po svojih pravilih vsakega slovenskega pisatelja, ne glede na to, ali je član društva ali ne, a „Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev“ podpira po pravilih svojih le tistega časnikarja in pisatelja, ki je pravi član tega društva, to je, ki je uplačeval propisane doneske.

Ko so si slovanski časnikarji osnovali „Zvezo slovanskih časnikarskih društev“, uzpodbujali so nas Čehi, naj si tudi mi Slovenci ustanovimo časnikarsko društvo in naj pristopimo „Zvezi“, katera prireja vsako leto shode slovanskih časnikarjev. V Slovencih se je mnogo trudil A. Gabršček, da bi se osnovalo tako društvo, toda ni se moglo osnovati, ker je pri nas premalo časnikarjev po poklicu. Zato pa so časnikarjem priskočili

na pomoč pisatelji, kateri so jim pomagali snovati društvo. Anton Trstenjak je sestavil pravila. Tako je nastalo Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev, ki je pravzaprav **časnikarsko**, a ne pisateljsko društvo, ker je temu društvu namen, da se udeležuje v imenu slovenskih časnikarjev shodov slovanskih časnikarjev in na teh shodih zastopa ne pisateljstvo, nego slovensko časnikarstvo. Odbor je tudi tako sestavljen, da imajo v njem večino časnikarji, kateri so to zahtevali rekši, da hočejo imeti društvo, katero bode zastopalo njihove koristi. Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev je torej v svojem jedru le časnikarsko društvo. In to je tudi prav tako. Prav je, da imajo slovenski časnikarji svoje stanovsko društvo, katero naj zastopa njih stanovske koristi. Slovensko časnikarstvo bode se še bolj razvijalo, časnikarjev bode vedno več. In ko jih bode toliko, kolikor je potrebno za tako stanovsko društvo, potem se bode preustrojilo. In to se je zgodilo leta 1910., ko se je to važno društvo izpremenilo v „Društvo slovenskih časnikarjev“.

Kdor le malo misli na današnje potrebe in na bodoče čase, mora priznati, da se Pisateljsko podporno društvo ne more združiti z Društvom slovenskih časnikarjev. Za mlada je treba skrbeti za starost. Mladi so slovenski časnikarji in pisatelji, postavljajo naj torej dom, v katerem bodo sami nahajali zavetišča, kadar onemorejo, in v katerem bodo nahajale pomoči naše udove in sirote. Pisateljsko podporno društvo ima res lepo imovino, ali to imovino hoče čuvati le slovenskim pisateljem in njihovim rodbinam, katere imajo v našem društvu jedino podporo. Toliko ljubavi imamo do slovenskih pisateljev, da hočemo sami skrbeti za njihove udove in sirote.

Da časnikarji res hočejo skrbeti samo za svoj stan, zasvedočili so s tem, ker so zahtevali, naj naše društvo da ves svoj denar „Slovenski Matici“ v varstvo, a Društvo slovenskih časnikarjev naj deli podpore. Društveniki bi storili največjo krivico vsem slovenskim pisateljem, ako bi dali denar novemu društvu, kajti Društvo slovenskih časnikarjev sme iz svojega pokojninskega zaklada podpirati le tiste člane svoje, kateri so uplačevali v ta zaklad, torej bi bili izključeni od podpore vsi naši pisatelji, ki niso člani tega društva. A to se ne sme zgoditi, a tudi se ne sme zgoditi, da bi v današnjih časih, ko vlada politična strast in razdvaja tudi pisa-

telje, delili podpore ravno tisti časnikarji, ki so najbolj zapleteni v strankarski borbi.

Ker nismo hoteli dati iz rok društvene imovine, začeli so nas napadati časnikarji v „Slov. Narodu“. Klicali so proti nam policijo in deželno vlado, da razžene naše društvo. Omenjamo, da nas ni vlada ni policija ni nadlegovala, dasi jo je „Slovenski Narod“ (l. 1905., šte. 162.) strastno klical na boj proti nam, da zatre naše društvo. V socialnem oziru ni bilo prav, da so časnikarji napadali pisatelje. Nekateri od nas že več nego trideset let sodelujejo pri „Slovenskem Narodu“ in ta list jih je tudi osebno napadal!

Očitali so nam časnikarji, da ne podpiramo pisateljev. Tudi „Jutro“ je pisalo (l. 1910., šte. 29.): „Ne poznamo niti enega pisatelja, ki bi ga to društvo podpiralo.“ Neverojetno! Imenovali so tudi Podravskega. Istina je, da podpiramo pisatelje po svojih močeh. Kolikor imamo, toliko dajemo. Toliko računati bi morali znati tudi časnikarji. Podravskega smo podpirali, predno je še „Slovenski Narod“ vedel o njegovi bedi, samo to napako smo storili, da nismo tega na veliki zvon obešali, in še danes ne razglušamo po svetu, ako komu kaj dobrega storimo in da sploh kaj storimo, ker o svojih dobrih delih molčimo. Ali časnikarji to vedo in vsako leto se na občnem zboru o tem poroča in račun polaga.

Ko je naše društvo prevzelo Gestrinovo zapuščino, vedel je vsak človek, koliko je bila ta zapuščina vredna. Dolgov je bilo črez 18.000 kron, vrtnar Tomšič je bil uknjižen za 12.000 kron, treba je bilo izplačati volila, a vsa zapuščina je bila cenjena na 26.000 kron!

Društvo je takrat ponudilo vso zapuščino Gestrinovim sorodnikom za 4000 kron, a ti je niso hoteli sprejeti!

Društvo je izvrstno gospodarilo. S Tomšičem se je poravnalo za svoto 10.650 kron, pri čemer je pridobilo 1350 kron. Rešilo je petletne obresti 3300 kron, Marije Vodnikove volilo iznaša 1000 kron, erar nam je odpisal 1000 kron, to je, rešili smo društvu blizu 7000 kron. To je le dokaz, da je društvo dobro gospodarilo.

Reči nam je treba še katero o preskrbi pisateljev. Novo društvo trdi, da smo mu na poti, to je, da mu delamo konkurencijo. Pisateljsko podporno društvo biva že petindvajset let; kako neki torej dela konkurencijo časnikarjem, ki so prišli za nami? Društvo slovenskih časnikarjev je osno-

vano na tako tesni podlagi, da se briga le za svoje člane, a izključuje nečlane pisatelje in časnikarje. Tu je urejena oskrba le za časnikarje, kateri plačujejo letne doneske, kajti vsi drugi časnikarji nimajo pravice do pokojninskega zaklada njegovega. Časnikarsko društvo je torej strogo zavarovalno društvo. Kakor zavarovalnice plačujejo zavarovalnino le tistemu članu, kateri se je pridružil, tako daje „Društvo slovenskih časnikarjev“ starostno podporo iz pokojninskega zaklada svojega le tistemu časnikarju, kateri se je pri njem za starost zavaroval. Vse drugače in na najširši podlagi pa je osnovano Pisateljsko podporno društvo. Tu je društvena imovina zaklad, iz katerega se sme podpirati vsak pisatelj, bodisi da je bil ali ni bil član društva. Zares malo je takih dobrodelnih društev in še to so nam hoteli časnikarji zatreti!

Sicer pa se je pisalo, kakor da bi imelo naše društvo bogvedi koliko denarja na razpolago, a ga ne privošči pisateljem, ki so podpore potrebni. Pisalo se je, da ima naše društvo K 29.000 imetka!

Takisto so si izmislili časnikarji, da je naše društvo „društvo teh tablic“. Pisateljsko društvo je uzidalo spominske plošče Jakobu Zupanu, Tomanu, Levstiku, Ravnikarju, Bleiweisu, postavilo je spomenik Vodniku, nabiralo je prispevke za Prešernov spomenik in priredilo je mnogo drugih narodnih slavnosti, a za vse te zasluge smešijo nas časnikarji, češ, da smo „društvo teh tablic“ in da nas baje tako naziva narod! Slovenski narod ni tako nehvaležen in ni nas nikdar tako nazival. Vsak narod časti spomin svojih zaslužnih mož in to je storilo tudi naše društvo.

Časnikarji so nam v „Slovenskem Narodu“ očitali, da smo z društvenim denarjem zidali rakev in napravili nagrobni spomenik na pokopališču Sv. Krištofa.

Leta 1886. pokopali smo B. Raiča, l. 1887. pa Levstika. Kdo drugi nego naše društvo je moralo skrbeti, da se odličnima možema postavita nagrobna spomenika? In obrnili smo se do prijateljev: začeli smo nabirati doneske. Prijatelji so nam pohiteli na pomoč. Za Raičev spomenik se je nabralo 600 gld. in z isto unemo so darovali naši prijatelji za Levstikov spomenik. Ravnatelj Wiesthaler je nabral v Kranju 62 gld., rodoljubi v Postojini so nam poslali 80 gld., koj prve dni po Levstikovi smrti nabrali smo med seboj na jednom večeru čez

100 gld., tako da smo hitro imeli lepo svoto 500 gld. Ko pa smo imeli ta lepi denar, ukrenili smo, da kupimo večjo rakev in napravimo častno grobnico, v kateri naj bi nahajali častnega mesta slovenski pisatelji. Izvršili smo to misel in napravili smo nagrobni spomenik.

V to skupno grobnico prenesli smo Raiča in Levstika dne 15. maja l. 1888.

Na občnem zboru dne 13. aprila l. 1889. poročal nam je blagajnik, da troški za nagrobni spomenik iznašajo 1297 gld. 34 kr. Za spomenik se je nabralo blizu 1100 gld., vendar je še ostala svota 242 gld., katera ni bila pokrita. Raič nam je volil neko svoto, a šele l. 1893. prisodilo nam je sodišče 270 gld. iz te zapuščine. In tako smo plačali vse troške za nagrobni spomenik le iz radodarnih in v ta namen nabranih doneskov.

Vse to je opisano v „Slovenskem Narodu“, torej v listu, kateri nam očita, da smo za rakev porabili imovino in tako oškodovali pisatelje.

Že v prvih letih našega delovanja govorili so nenaklonjeni nam ljudje, da tudi za spominske plošče rabimo društven denar. „Slovenski Narod“ nas je takrat zagovarjal in je take neopravičene napade zavrnil takole: „V „Slovenskem Narodu“ je bilo že povedano, da so se neštete veselice prirejale z denarjem, v ta namen mej prijatelji nabranim, in da se je tudi kozarec kupil iz doneskov Trstenjakovih bivših učencev in častilcev.“ („Slov. Narod“ l. 1888., šte. 87.)

Kakor poprej časnikarji, tako zdaj niso z našim društvom zadovoljni mladi slovenski pisatelji. Niti književna društva, niti založniki knjig, niti revije in časopisi ne morejo dajati toliko zaslužka, kolikor pisatelj za življenje neobhodno potrebuje. To je žal istina in zato bi to dejstvo moral upoštevati vsak slovenski pisatelj. Mladi gospodje zahtevajo, da bi društvo najprej moralo skrbeti za pisatelje, potem za udove. Trde namreč: „dokler ni preskrbljeno za pisatelje, ne moremo nič dati udovam in sirotam“, in pravijo, da je ta zahteva upravičena v imenu človekoljubja in morale! To so čudni pojmi o človekoljubju in morali. Na primer, društvo podpira Prešernovo hčer. Kdo more reči, da je katerikoli pisatelj podpore bolj vreden, nego ta stara revica?

Društvo ima 19.500 kron imovine in le obresti se smejo porabljeni za podpore. Toda mladi pisatelji zahtevajo: „Denar naj se razdeli v primerne svote, ki se naj razpišejo v obliki podpor in nagrad.“ („Jutro“, št. 30, l. 1910.). In to se zahteva v imenu „člove-

koljubja in morale"! Dobro. Zgodi naj se to. Vsak mladih, nepreskrbljenih pisateljev dobi po 2400 kron, ostala svota se razdeli za ustanove, da bi gospodje pisatelji kam potovali in blagajnica bode prazna! Pisatelji denar potrošijo in drugo leto potem prične se stara revščina.

S tem načrtom ne bi rešili slovenskih pisateljev in bi tudi bilo nemoralno, ako bi društven denar tako nepremišljeno raztrosili. Glavnica naj ostane tudi za bodoče čase in za tiste, katerim je z malimi podporami zasigurano življenje.

Mladim gospodom, ki nam dajejo take svete, dajemo mi boljše nauke. Danes je vsakemu človeku znano, da pisateljstvo v Slovenicah ne more preživljati nobenega pisatelja. Slovenski pisatelj, ki je dovršil srednje ali morda še velike šole, lahko dobi službo in si osigura ekzistencijo. Seveda je prijetneje živeti ob podporah, nego se ubijati po pisarnicah, ali drugače človek ne more živeti. Mladi pisatelj poišče naj si torej vsakdanjega kruha, potem bo zadovoljen in bode poleg službe vedno še uspešneje deloval na književnem polju. Samo pisateljstvo je v Slovencih neizogibno dosmrtno stradanje.

Splošno delovanje društva.

Literarnozabavni shodi.

Pisateljskemu podpornemu društvu pa ni bil samo namen, da podpira slovenske pisatelje, ampak se je ustanovilo tudi v to svrhu, da bi oživilo društveno in književno delovanje ter da bi združilo slovenske pisatelje v jedno kolo. Bilo pa je to silno težavno, vendar se je posrečilo društvu, da je vsaj za prvi čas doseglo ta namen.

Prvo je bilo, da je odbor dne 18. novembra l. 1885. sklenil, da prireja ob sobotah zvečer v salonu ljubljanske čitalnice v Souvanovi hiši v Šelenburgovi ulici števil. 1. literarnozabavne shode, na katerih bi se društveniki pogovarjali o književnih stvareh, predavali ali brali raznovrstne spise ter se razveseljevali s petjem. „Ljubljanski Zvon“ je pozdravil te shode takole: „Glede na to, da v Ljubljani zaradi žalostnih političnih preprirov in osebnih razprtij silno peša vse socialno življenje v narodnih krogih, želeli bi obile udeležbe na teh shodih, kjer je izključen vsak razgovor o političnih stvareh. Teh shodov — imenujejo se „klub pisateljskega društva“ — udeleževali se bodo sicer samo društveniki, a s tem no-

benemu omikanemu Slovincu ni zabranjen pristop; kajti kdor ni pisatelj, pristopi lahko pisateljskemu društvu za podpornika. Temu glasu se je odzivalo ljubljansko meščanstvo in tako smo videli na shodih poleg pisateljev ljubljanske trgovce, obrtnike in uradnike. Treba pa je bilo poudarjati, da je izključena politika, saj je sam „Slovan“, ki je bil tudi političen list, rotil rodoljube, naj bi nehali z osebnimi prepiri, ki le škodujejo občni stvari.

Živi in neprisiljeni so bili ti večerni shodi ob vsaki soboti in je to bilo jedino složno socijalno življenje takrat v Ljubljani. „Ljubljanski Zvon“ je bil tega najbolj vesel in je takrat (1885. l.) zapisal te važne besede: „V politiki menda res ni možna popolna sloga, pač pa bi pisatelji slovenski, ki imajo vsi isti uzvišeni smoter, lahko osnovali svoje kolo, iz katerega bi moralo biti izobčeno vse prazno in največkrat tudi praznoglavo politikovanje, ki le ruši in razdvaja.“

Prvi literarnozabavni shod je bil dne 31. oktobra l. 1885., potem so se nadaljevali z večjim ali manjšim zanimanjem in so se konečno završili leta 1892. Organizovani pa so bili tako, da se je na vsakem shodu določil izmed članov predsednik bodočemu shodu, a na shodih samih so se oglašali člani z berili in predavanji.

Na literarnozabavnih shodih čitali so člani svoje spise. V tem oziru se je razvijala živa in vsestranska delavnost. Nepozabni nam ostanejo ti shodi, saj so bili naši razgovori strogo stvarni in ni bilo med nami niti najmanjšega nesoglasja. Vsaj za trenotek so tu mirovale politične strasti. Nestrpno smo pričakovali vsake sobote. Kar se je tu čitalo, priobčevali so potem razni listi ali pa se je tiskalo v posebnih knjigah. Tako smo podpirali: „Ljubljanski Zvon“, „Slovensko Matiko“ in „Slovenski Narod“. Vse te spise bomo omenili v posebnem poglavju; tu naj le kratko poudarimo, da je Pisateljsko podporno društvo s svojim složnim delovanjem znatno pospeševalo in obogatilo slovensko književnost.

Že prvo leto obrodili so literarnozabavni shodi mnogo lepega sadu. Na predlog dr. M. Hudnika sklenilo se je koj na drugem shodu, naj bi člani podpirali „Glasbeno Matiko“, in je pristopilo 12 članov temu koristnemu zavodu. Posebno na srcu nam je bilo narodno šolstvo. Izprožila se je in tudi dejanjski izvršila krasna misel, da osnujemo javna predavanja na korist „Narodne šole“. Ta

predavanja so se prirejala ob nedeljah za ustopnino v dvorano ljubljanske čitalnice in je „Narodna šola“ na ta način prejela podpore več sto goldinarjev. Poročevalca „Ljubljanskega Zvona“ (l. 1885., str. 700.) veselilo je to, da je radostno vzkliknil: „Pustimo torej prazne politične in grde osebne prepire in podajmo si roke v pospešilo domoljubnega in literarnega delovanja, katerega nas polno čaka na vseh krajih in koncih.“

Kakor se je na shodih porodil marsikateri spis, ki je pozneje polnil predale tega ali onega slovenskega lista, tako se je tudi tu zasnovala marsikatera misel v korist in čast vsemu slovenskemu narodu. Med člane se je povrnilo tisto plemenito prijateljstvo, tista odločna delavnost in tisto domoljubno navdušenje, brez katerih nam ni možno izvršiti nobene lepe in občekoristne stvari. In to plemenito, nesebično navdušenje je rodilo obilo sadu. Na teh shodih so se nabirali novci za raznovrstne plemenite namene, n. pr. za „Narodni Dom“ v Ljubljani, za spomenike pisateljem slovenskim in za druge domoljubne zavode in naprave.

Vodnikov in Prešernov spomenik.

Dve stvari pa sta, za kateri bode ves slovenski narod vedno hvaležen Pisateljskemu podpornemu društvu. Naše društvo je s pomočjo dežele kranjske in mestne občine ljubljanske postavilo dne 30. junija l. 1889. v Ljubljani spomenik Valentinu Vodniku, začetniku pesniške književnosti slovenske. Vodnikovo slavnost je priredilo Pisateljsko podporno društvo, postavilo je Vodnikov spomenik, saj vsi listi priznavajo, da je vsemu delu bil duša društveni predsednik dr. Josip Vošnjak.

Ob Vodnikovi slavnosti in takoj potem pa se je še živeje negoli kdaj oglašala misel, da bi se takisto postavil spomenik prvemu slovenskemu pesniku Francetu Prešernu. Pisateljsko podporno društvo sprejelo je v svoje roke nabiranje za Prešernov spomenik, ki naj bi se postavil neumrlemu pesniku ob stoletnici njegovega rojstva, da bode na čast narodu slovenskemu in krasil glavno mesto dežele kranjske (Ljubljanski Zvon l. 1890.). Odbor je v to svrho nabiral prve doneske, a da bi se nabiranje pospešilo, izdal je leta 1891. poziv „Narodu slovenskemu“, v katerem pravi: „Živo uverjen, da bode ta poziv odmeval v vseh srcih slovenskih, katerim je do na-

rodne časti, ukrenil je pomnoženi odbor „Pisateljskega podpornega društva“, da prične nabirati doneske za Prešernov spomenik. S prijazno prošnjo se torej obrača do vseh slovenskih društev in zastopov, do sleharnega rodoljuba po deželah slovenskih, izkratka, do vsakogar, komur je drago ime Prešernovo, naj nam z blagovoljnimi doneski pomaga uresničiti častno namero in tako zajedno vredno poravnati dolg slovenskega naroda do najboljšega pesnika svojega! Izlasti upamo, da se bodo čitalnice slovenske na besedah in veselicah svojih često in drage volje spominjale spomenika Prešernovega! Doneski naj se blagovolijo pošiljati Pisateljskemu podpornemu društvu v Ljubljani.“ — Ta poziv so podpisali: dr. Josip Vošnjak predsednik, Simon Rutar tajnik in Anton Funtek blagajnik, a poleg teh še 29 odličnih rodoljubov iz vseh slovenskih pokrajin.

To je bilo pred 20 leti! Toda do 1. 1900. je bilo prispevkov premalo in ni se še mogel postaviti spomenik. Želja vesoljnega naroda slovenskega mogla se je izpolniti šele dne 10. septembra 1. 1905., ko se je poleg splošne pomoči odkril Prešernov spomenik v Ljubljani. Pisateljskemu podpornemu društvu pa gre zasluga, da je prvo vzelo v svoje roke nabiranje za spomenik najmenitnejšemu pesniku slovenskemu.

Spominske plošče zaslužnim možem.

Nič ni častnejšega, nego častiti zaslužne može, širiti prosveto in narodno zavednost. V tem oziru je naše društvo mnogo storilo in doseglo. Proslavljalo je slavne Slovence, kateri so si pridobili zaslug za književnost in domovino slovensko: Jurčiča, Levstika, Trubarja, Jakoba Zupana, Tomana, Davorina Trstenjaka, Matevža Ravnikarja, Janeza Bleiweisa, Val. Vodnika in še druge. Uzidavalo je spominske plošče zaslužnim pisateljem in prvoborilcem in na teh slavnostih se je zbiralo na tisoče naroda slovenskega, kateri se je na ta način seznanjal z našimi duševnimi velikani. „Ljubljanski Zvon“ je po pravici imenova naše slavnosti „narodne praznike“. Vse slavnosti popisujemo v posebnem poglavju.

Teh slavnosti pa ni prirejalo naše društvo samo, nego se je vselej združevalo z ljubljansko čitalnico, „Ljubljanskim Sokolom“ in pevskim društvom „Slavcem“, in so si ta društva pridobila ne malih zaslug za probujo naroda slovenskega.

Razvoj društvenega življenja.

Tako je Pisateljsko podporno društvo lepo napredovalo. Takoj drugo leto se je videlo, da je popolnoma doseglo namen, katerega je namerjalo doseči prvo leto obstanka svojega. Toda politične strasti se niso pomirile. Osebni in politični razpor razdvojil je tudi slovenske pisatelje, ki so se shajali v dva različna kluba. Zdelo se nam je, da bode to društvu zelo škodovalo. Taktnemu in na vse strani pomirljivemu postopanju društvenega predsednika dr. Jos. Vošnjaka pa se je posrečilo razdvojene pisatelje spet združiti v jedno kolo na zabavnih večerih. Marsikatero dobro smo ugenili in marsikatero pošteno besedo izpregovorili. In ako tudi taki shodi na videz ne rode posebnega sadu, že to je bil napredek v društvenem življenju našem, da se je po večkrat na mesec shajalo 30 do 40 naobraženih mož, ki so se v medsebojnem prijateljstvu pogovarjali o raznovrstnih domačih, izlasti pa literarnih stvareh. „Slovenski Narod“ (l. 1886.) je tudi iskreno želel, da bi se spet oživilo naše društveno življenje in da bi se na shodih spoznali bolj drug drugega.

Pričakovati se je torej smelo, da bode udeležba bodoča leta še mnogoštevilnejša in društveno delovanje na korist občne naše stvari še plodovitejše. Ali žal, te želje se nam niso popolnoma izpolnile. Vršili so se literarnozabavni shodi, ali že na občnem zboru l. 1887. poročal nam je tajnik, da ni med člani tistega zaupnega družnega življenja, ki je potrebno za vsak napredek. Pogrešali smo mnogo rodoljubov, kateri društva niso podpirali. Leta 1890. je štelo društvo 114 članov, potem pa se je število krčilo in bilo vsako leto manjše, vendar pa toliko, da je društvo moglo živeti in delovati. Ali zanimanja ni bilo več tako ognjevitiga, kakor prva leta. Videlo se je, da društvo peša.

Uzrok je temu bil, da so vse pisateljske moči po-
uživali boji za politične naše pravice in da se je zani-
manje za književno delovanje sploh manjšalo. Mnogo
pa je tudi bilo rodoljubov, ki niso spoznavali važnosti Pisatelj-
skega podpornega društva. Mislilo se je, da je članarina prevelika,
in zato smo na občnem zboru dne 12. aprila l. 1890. pre naredili pra-
vila (§ 7. in 8.) v tem oziru, da se je letnina pravih članov znižala
na 2 gld., podpornih pa na 1 gld.

Opažalo se je tudi, da se člani ne udeležujejo predavanj, in
zato je društvo seglo po skrajnem pomočku: vabilo je člane z

okrožnico na sobotne sestanke. Ali tudi to ni pomagalo. Politični črv je razjedal vse naše društveno življenje, ločili so se stalno liberalci in klerikalci, pisatelji in meščani: oboji so imeli svoja politična in književna glasila. Klerikalni meščani ljubljanski so si pozneje osnovali celo svoj zabavni klub, v katerem so se zabavali in razgovarjali po svoje in o svojih stvareh.

Na občnem zboru dne 29. aprila l. 1891. so se poudarjali isti uzroki, zakaj tedanji časi niso bili ugodni krepkemu razvijanju društva, kakršno je Pisateljsko podporno društvo. Narodnost naša ni še utrjena; pisatelji ne morejo pisati romanov in novel, ampak morajo še vedno vihteti politični bič, dobro vedoč, kadar ne bode več narodnosti slovenske, takrat tudi ne bode več treba Pisateljskega podpornega društva. Društveniki so torej bili zapleteni v politični borbi. Politično delovanje je bilo živo, bilo je mnogo društev, pri katerih smo tudi mi bili člani. Slovenske gledališke predstave so nam dajale zabave in razvedrila, tako da naše društvo ni moglo na zunaj delovati, kakor prejšnja leta. Opuščala so se predavanja in popolnoma opustila l. 1893., dasi je imelo več članov svoja predavanja pripravljena. Snovali so se izleti v Zagreb in v Zlato Prago in potem je v zadnjem času krenilo društveno življenje na drugo pot. Anton Aškerc se je neumorno potegoval za javna predavanja, katera so začela prirejati društva: „Slovenska Matica“, „Šolska Matica“ in „Pravnik“. Vrlo „Slovensko žensko društvo“ (1900), „Akademija“ (1904) in „Slovensko planinsko društvo“ prirejala so tudi zanimiva predavanja. Nastopila je torej nova organizacija, katera more skrbeti v večji meri za to, za kar je skrbelo naše društvo v svojem tesnejšem krogu.

Sploh se je po potresu izvršil tudi književni prevrat. Levčev oživljajoči duh je izginil z urednikom iz predalov „Ljubljanskega Zvona“, v katerem so se popisovale narodne slavnosti naše in se poudarjal narodni moment, ker že l. 1898. čitamo v istem listu zatrjilo novega urednika, da „ne spada v okvir našega (Ljublj. Zvona) programa, poudarjati veliki pomen pojedinih slovesnih shodov, izlasti ljubljanskih (torej našega središča), ki so se tikali najvitalnejših uprašanj naše narodne organizacije in narodnega napredka“. Ali isti list vendar omenja, dasi kratko, tri shode. Pozneje se je to spet preobrnilo, ko je Anton Aškerc udahnil listu slovenski in slovanski duh tudi v listku.

Gestrinova zapuščina je zapletla društvo v velike denarne neprilike. Gotovina društvena se je rabila za zapuščinske stroške, upniki so se oglašali in tekle so pravde.

Nastopili so trdi časi. Občni zbor dne 14. oktobra l. 1895. — bilo je po potresu — vršil se je ob majhni udeležbi članov, čeprav je bil poziv v „Slovenskem Narodu“ trikrat natisnjen s pristavkom, da gre za obstanek društva.

Malomarnost članov je storila konec zabavnim večerom. Društvo je hotelo prirediti slavnost, spojeno z uzidanjem spominske plošče v rojstveno hišo Urbanu Jarniku na Koroškem. Ljubljanski potres je zbegal vso Ljubljano, a tudi odbor na Koroškem, ki bi vodil vso stvar, ni mogel upati na dostojno udeležbo s Kranjskega.

Delovanje društva se je torej omejilo na podpore, katere je dajalo pisateljem in jih daje še danes.

Navzlic vsem oviram ni društvo mirovalo. Nabiralo je doneske za Prešernov spomenik in je zajedno hotelo prirediti novo izdajo Prešernovih poezij. Opustilo pa je to izdajo le zato, ker je izvedelo, da Prešernove pesmi izda Bamberg, kar se je tudi zgodilo. Za Prešernov spomenik je nabiralo društvo do meseca maja l. 1898., ko se je ves nabrani denar izročil posebnemu odboru za postavljanje Prešernovega spomenika.

Dr. Josip Vošnjak.

Na občnem zboru dne 14. oktobra 1895. leta poslovil se je od nas naš predsednik dr. Josip Vošnjak, ki je od početka izborni vodil naše društvo. Ž njim smo izgubili svojega naudušenega, vestnega, nesebičnega, za prospeh društva in za blaginjo naroda našega neumorno delujočega voditelja svojega. Ves čas, kar je bil na čelu društva dr. Josip Vošnjak, razvijalo se je in procvitalo društveno in narodno življenje pod okriljem Pisateljskega podpornega društva, ki je bilo prvo desetletje, torej celih deset let, središče in ognjišče socialnega, književnega in kulturnega življenja. Bilo je to društvo, katero je v sebi s svojimi prireditvami združevalo vse sloje naroda: meščanstvo in kmetiško ljudstvo. Društveno ime ni označevalo tega poslanstva in delovanja. Bilo je pa društveno vodstvo, katero je tako široko in obsežno delovalo. Dr. Josip Vošnjak je spoznal, da mora društvo s svojim delovanjem posegati v najširše sloje naroda, in zato Pisateljsko podporno društvo ni bilo samo „podporno“ društvo, ampak tudi in še v večji meri kulturno društvo. Bil je še

čil in zdrav, kakor je še danes. Mogel bi še tu delovati, ta odločni in odlični narodnjak iz vrste prvoboriteljev slovenskih, ali zgodilo se je, da se je moral posloviti od Ljubljane. Premalo skrbimo, da bi si ohranili delavne može. Njegovo ime bode vedno slovelo v politični in književni zgodovini slovenski. V društvu so ga podpirali vsi odborniki, a krepka podpora mu je bil profesor Anton Funtek, ki je ves čas marljivo opravljal sitni blagajniški posel.

Namesto dr. J. Vošnjaka bil je izvoljen predsednikom profesor Rajko Perušek, ki še danes vodi naše društvo.

Pisateljsko podporno društvo je izrazilo svojemu desetletnemu predsedniku neomejeno priznanje za zasluge, katere si je pridobil za prospeh društva in književnosti, da ga je imenovalo svojim častnim članom, a na predlog prof. Fr. Levca priredili smo mu „Pri Slonu“ v slovo **časten večer**.

Malo nas je bilo zbranih tisti večer okrog dr. Vošnjaka. Ako bi kdo sodil po našem številu, mislil bi, da je imel naš bivši predsednik malo prijateljev in častilcev. Njegovih soborilcev in vrstnikov ni bilo tisti večer v naši družbi, in zdelo se je nam, ki smo videli za kulise, kakor da jim je bilo po godu, da dr. Vošnjak jemlje slovo od bele Ljubljane, v kateri si je on idejalist že od nekdaj želel živeti in delovati do konca svojih dni. Bili so v našem kolu: dr. K. Bleiweis-Trsteniški, dr. J. Drč, A. Funtek, Fr. Gerbič, P. Grasselli, Vatr. Holz, Iv. Hribar, dr. V. Krisper, prof. L. Lederhas, prof. Fr. Levec, dr. D. Majaron, ces. sv. Iv. Murnik, V. Petričič, G. Pirc, Iv. Plantan, prof. M. Pleteršnik, Fr. Podkrajšek, M. Poljanec, Jos. Prosenc, Iv. Resman, V. Rohrmann, prof. S. Rutar, Luka Svetec, A. Trstenjak. Dr. Josip Vošnjak se je poslavljaj od vsakega posebe; povedal je, kako je s tem in z onim od nas deloval na književnem polju.

Na Poljanski cesti je imel dr. Josip Vošnjak hišo. Prodal jo je. Preselil se je v Visole pri Slovenski Bistrici, kjer sameva in živi pod vinsko trto, katero umni kletar umno obdeluje. Poleg tega pa se še oglašja stari delavec na književnem polju in zapisuje svoje stare spomine na znamenite slovenske može, s katerimi je živel in deloval.

Od l. 1895. ga nismo videli v Ljubljani. Dr. Vošnjak se je trdno oklenil svoje grude. Ali prišel je čas in naše društvo ga je vendar zvabilo v Ljubljano. Rad nas je imel in rad je prišel zopet v našo družbo, ko smo prijateljski praznovali **sedemdesetletnico** njegovega rojstva. Zvali so ga tudi v Maribor, a tja ni šel radi — ruskojaponske vojne. K nam pa je vendar rad pohitel, saj je vedel, da ga pričakujejo iskerni prijatelji in častilci.

Zbrali smo se dne 20. januarja l. 1904. v dvorani „Narodnega Doma“. Slavnostnega večera so se udeležili vsi odlični zastopniki dežele in mesta. Tu smo videli župana Ivana Hribarja, deželnega odbornika dr. Iv. Tavčarja, dr. Karla viteza Bleiweisa, Ivana Vrhovnika, dr. Šlajmerja in mnogo druge odlične gospode. Društvena godba in „Slavec“ sta skrbela za zabavni del. Predsednik prof. R. Perušek je pozdravil družbo, slavil je zasluge, katere vsi Slovenci priznavajo dr. Jos. Vošnjaku. Potem pa smo imeli največji užitek: dr. Vošnjak je čital svoje velezanimive „Spomine“. Te „Spomine“ je izdala „Slovenska Matica“ in jih zdaj lahko čita vsak Slovenec.

Gestrinova zapuščina.

Nikdar nismo slutili, da ima Pisateljsko podporno društvo v malem kolu svojih članov velikega dobrotnika. Ko je Fran Gestrin čutil, da se mu bliža zadnja ura; dejal je v naši družbi „Pri Figovcu“, kjer smo se zvečer shajali, da „bore Gestrina“ skoro ne bode. To žalostinko smo slišali vsak večer. Bore Gestrin je spet prijel za čašico in se globoko zamislil ter rekel, da bode že kaj storil za slovenske pisatelje. Nisem slutil, kaj je mislil, ker je le svoji stari materi Mariji, teti Ivani Maroltovi in stricu Ivanu Maroltu odkril svojo tajno željo, namreč da hoče vso svojo imovino zapustiti našemu društvu. Sorodniki mu tega niso branili. Stara mati je rekla, naj se tako zgodi, kakor je odredil Gestrin. In tako je ostalo. Fran Gestrin nam je v svoji oporoki zapustil hišo z vrtom na Poljanski cesti števil. 13 in dva travnika ob dolenski cesti blizu Ljubljane. Postal je s svojim velikodušnim činom največji dobrotnik našega društva in podpornik slovenskih pisateljev, njihovih udov in sirot.

Ko pa je Fran Gestrin izdihnil svojo blago dušo, pokopali smo ga z vso častjo dne 17. avgusta l. 1893. v društveni grobnici. Pred hišo so mu zapeli pevci „Nad zvezdami“ pod vodstvom prof. Antona Foersterja, potem pa smo blagega pokojnika spremili v velikanskem sprevedu do zadnjega počitka. Na čelu je stopalo pevsko društvo „Slavec“, spremljevala ga je vojaška godba, zastopniki društva so nosili vence, katerih je bilo 18, in sicer 12 vencev s trakovi in primernimi napisi. Vence so darovali: Slovensko pisateljsko društvo, „Slovenski Narod“, „Ljubljanski Zvon“, „Dramatično društvo“, „Sava“, „Triglav“, sorodniki in zasebniki. Prijatelj njegov in član našega društva Anton Trstenjak govoril je ob grobu v slovo

govor, v katerem je v velikih potezah označil pokojnika pesnika, pisatelja, rodoljuba in človeka. Besede govornikove so vsem poslušalcem segle v srca in marsikatero oko so zarosile solze („Slov. Narod“).

Dne 9. decembra l. 1893. imeli smo sedmino, na kateri smo se spominjali pokojnikovih vrlin in delovanja na književnem polju.

Po društvenem naročilu izvršil je slikar Lj. Grilec pokojnikovo podobo, katero je potem društvo poklonilo „Narodnemu domu“, da jo hrani v večern spomin, ker ni imelo samo svojih prostorov.

Po Ljubljani se je govorilo, da je Gestrinova imovina bila vredna K 50.000.—. Ta govorica je razveselila vsakega Slovenca. Ko pa se je s to stvarjo bavil občni zbor dne 30. aprila l. 1894., čuli smo, da je bilo na Gestrinovem posestvu uknjiženih mnogo velikih terjatev, da je bilo treba prevzeti neke obveznosti in izplačati sorodnikom volila. Ljubljanski pravniki, člani našega društva, ki so bili na zboru navzočni, bili so vsi mnenja, da društvu ne kaže, da bi vsprejelo zapuščino. Mi sami smo tudi mislili, da bi bilo najbolje, da se pogodimo in da za neznatno svoto K 4000.— odstopimo vso zapuščino sorodnikom. Ali stara mati je rekla: „Kar je Gestrin dal društvu, imej društvo.“ Blaga žena je bolj vedela nego mi in ljubljanski pravniki, koliko je Gestrinova zapuščina bila vredna. Kranjska hranilnica v Ljubljani in Kmetska posojilnica ljubljanske okolice imeli sta velike terjatve, vrtnar Luka Tomšič je bil uknjižen za K 12.000.—, in potem je bilo še drugih zahtevkov toliko, da mnogo društvenikov res ni mikala na videz bogata zapuščina. Bilo pa je vsakomur jasno, da zapuščina ni vredna K 50.000.—. Na rečenem zboru se je volil poseben odsek, kateremu se je naročilo proučiti, kako bi se Gestrinovo volilo obrnilo kolikor moči društvu v korist. V tem odseku so bili: dr. Iv. Tavčar, dr. D. Majaron in A. Zagorjan.

Leta 1895. je naše društvo bolj in bolj hiral. Z zapuščino si je naprtilo težko breme, katero je branilo društvu vsak idejalnejši pokret. Pri Gestrinovi hiši smo imeli 1942 gld. 80 kr. nedostatka. Plačati smo morali odstotno pristojbino K 2850·77, a društvena blagajnica je bila prazna. Vzeli smo posojilo K 4000 pri Kmetski posojilnici ljubljanske okolice in smo pokrili nedostatek. Leta 1901. smo imeli primankljaja K 96·55, leta 1902. K 280.—; tako vidimo, da smo si naprtili težko breme, katero smo nosili celih deset let. Zapuščali so nas člani, a mi vendar nismo obupali.

Prvi in večletni pravni zastopnik bil nam je dr. Ivan Tavčar, ki je vodil našo pravdo z Luko Tomšičem. Zadnji čas nas je za-

stopal dr. Fran Tekavčič, a tudi naš tovariš notar Al. Hudovernik bil nam je vesten svetovalec. Poudarjamo torej, da smo ves čas imeli svoje pravne zastopnike v dolgoletni pravdi. Omenjamo pa zato to, ker nam je „Slovenski Narod“ očital, da nismo varovali društvenih koristi. Delal je za naše društvo tudi notar Plantan in smo za pravno zastopstvo izdali čez K 1200.—.

Z Gestrinovo hišo smo imeli mnogo skrbi in truda. Največji križ smo imeli z najemniki vrta. Ti so se pogostoma menjavali, a nič plačevali. Popravljali smo zidovje, vrtni plot se je podiral, plačevati je bilo treba hipotечne obresti, a ni bilo stalnih dohodkov. Oglašali so se pisatelji za podpore, a hiša nam je nesla le 260 gld. Pisateljsko podporno društvo je bilo res obžalovanja vreden hišni posestnik.

Leta 1895. zmajal je potres tudi našo hišo, da je popokala na vseh koncih in krajih. Treba ji je bilo popravil, a denarja ni bilo. Kakor vsi ljubljanski hišni posestniki, prosili smo tudi mi brezobrestnega posojila in dobili smo K 1000.—. Ko pa je bilo treba posojilo vračevati, bili smo tudi mi v največji stiski. Prosili smo odpisa, a bilo je brez uspeha. Grozili so nam z dražbo. Tedaj pa je videl erar, da ne moremo plačati in nam je odpisal leta 1902. ves dolg. Tako se nam je odvalil velik kamen od srca. Posebno poslanstvo je zahvalilo deželno vlado na tej dobroti, ker je vlada s tem veledušjem koristila vsem pisateljem slovenskim.

Radi bi odpravili nekatere Gestrinove sorodnike. Teti Ivani Maroltovi, sedaj omoženi Vodnikovi, bilo je treba plačati še Gestrinovega dolga 500 gld., a prisojeno ji je bilo volilo 1000 gld. Ivana Maroltova je znana rodoljubkinja, a da je plemenita duša, zasvedočila je s tem, da se je l. 1901. odpovedala svoji terjatvi proti temu, da jej društvo plačuje le obresti skozi deset let. Tako se nam je odvalil drug težak kamen. Blaga žena iz pesnikovega pokolenja posnemala je v velikodušju blagi duh Gestrinov.

Z vsem svetom bi se bili poravnali prej, nego z vrtnarjem Luko Tomšičem. Mož je bil uknjizen na Gestrinovem posestvu za K 12.000.—. Imel je v najemu le vrt. Napravil je z dobrim Gestrinom tako nejasno pogodbo, da je imel gospodarja popolnoma v svoji trdi pesti. Imel je pravico zidati na vrtu, popravljati vrt in, kar je izdal v desetih letih, smel je za vse to terjati povračilo v znesku K 12.000.—.

Ko smo prevzeli zapuščino, bila nam je jedina skrb, kako bi odpravili Luko Tomšiča, ki se je zaril v našo zemljo kakor klešč v

kožo. Luka Tomšič se ni hotel z nami poravnati, dasi smo mu l. 1898. ponujali v poravnavo vseh K 12.000.—. Tako smo se pehali ž njim celih deset let. Naš položaj je bil vsako leto obupnejši. Naš pravni zastopnik se je sam naveličal pogajanja, a mi sploh nismo imeli upanja, da se kdaj pogodimo.

Hišo bi radi prodali, a ni bilo kupca. Iskali smo ga z naznanili po slovenskih listih; ponujali smo jo ljubljanskim meščanom in podjetnikom, a nismo se mogli z nikomer pogoditi. Ljudje so hoteli imeti hišo in vrt takorekoč zastonj. Leta 1898. smo jo ponujali mestni občini ljubljanski za 22.000.— gld., ali ona je še takrat ni potrebovala.

Mestni zastop ljubljanski sklenil je v svoji seji dne 23. decembra 1903. gradnjo mestnih šol in se je odločil za Poljansko cesto, torej za predmestje, kjer je stala naša hiša z vrtom. Spet smo ponudili posestvo svoje občini v nakup. Mestna občina se je odločila za naš svet, ponudivši nam zanj kupnino K 36.000.—. Izgovorila pa si je pogoj, da sami izknjižimo Luko Tomšiča. Početkom leta 1904. smo podpisali prodajno pogodbo, občina je izplačala pogojeno svoto, katero je naložila v našo korist pri Mestni hranilnici ljubljanski, potem pa je iz te uloge izločila K 12.000.—, to je tisti znesek, za katerega je bil uknjižen Luka Tomšič. Tako nas je občina rešila iz jedne stiske.

Zdaj je še bilo treba napeti zadnje sile proti vrtnarju. Ker ni šlo izlepa, nastopili smo tožbeno pot, kakor nam je svetoval dr. Fran Tekavčič. Naš nasprotnik si je tudi vzel zastopnika in pričela se je pravda.

Nekega dne iznenadil nas je Luka Tomšič: ponudil nam je sam poravnavo po svojem zastopniku! Poravnava se je glasila na K 12.000.—! Za tako poravnavo se nismo zmenili. Črez nekaj časa dobili smo ugodnejšo poravnavo. Videč, da se je Luki Tomšiču začelo mehčati trdo srce, pooblastili smo svojega zastopnika, da sklene poravnavo pod danimi mu pogoji. In zdaj smo se bliskoma pogodili. Luka Tomšič se je zadovoljil s poravnavo v znesku K 10.650.—! To svoto smo takoj izplačali, Luka Tomšič nam je dal izknjižbeno pobotnico, in tako smo meseca junija 1905. l. srečno dovršili dolgoletno in močno pravdo, katera nam je zadajala mnogo skrbi in ogromnih stroškov in katera je silno ovirala vse društveno delovanje.

Dne 15. junija l. 1905. smo imeli občni zbor, na katerem je poročalo predsedstvo, da je pravda končana, a blagajnik Anton Funtek je radostno konstatoval, da Pisateljsko podporno društvo nima nobenega dolga, nasprotno da ima lepo imovino.

V dvajsetem letu društvenega delovanja, to je od 1. aprila l. 1904. do 1. junija l. 1905. bil je naš račun tale:

Dohodki:

1.) izkupila za hišo z vrtom vred	K 36.000.—
2.) izkupila za travnika	„ 2.000.—
3.) gotovine	„ 2.635·80
skupaj	<u>K 40.635·80</u>

Izdatki:

1.) vrtno posojilo Kranjski hranilnici v Ljubljani in Kmetiski posojilnici ljubljanske okolice	K 12.040·62
2.) Luki Tomšiču	„ 10.650.—
skupaj	<u>K 22.690·62</u>
Dohodkov:	„ 40.635·80
Izdatkov:	<u>„ 22.690·62</u>
Ostaje	K 17.945·18

Ta imovina je s sirotinsko varnostjo plodonosno naložena v Mestni hranilnici ljubljanski in je danes narasla na K 19.500.—. V zmislju pravih bodo se dajale le vsakoletne obresti v podporo slovenskim pisateljem, njihovim udovam in sirotam. Društvo pa bode skrbelo, da se ustanovna glavnica še pomnoži.

To bode „Gestrina ustanova“, posvečena večnemu spominu blagega pesnika in društvenega največjega dobrotnika Frana Gestrina.

Literarnozabavni shodi.

Vsako soboto ob zimskih večerih shajali so se člani Pisatelj-skega podpornega društva v ljubljanski čitalnici. Te sestanke imenovali so „literarnozabavne shode“, in to zato, ker je na teh shodih vselej kdo izmed članov bodisi čital svoj spis ali pa kaj predaval. Shodi so bili neodvisni od društva, to je člani so se shajali po dogovoru. Člani so tu oglašali spise za prihodnje shode. Na vsakem shodu so si izbirali izmed sebe predsednika, ki je predsedoval prihodnjemu shodu. Tako je vsakemu shodu predsedoval drug predsednik. Veljala so splošno priznana parlamentarna pravila, katerim so se pokorili vsi člani.

Kakor poprej „slovstvenozabavni večeri“, tako so bili zdaj tudi „literarnozabavni shodi“ zelo živi in prijetni. Osobito v prvih letih so se jih kaj radi udeleževali vsi člani. Navadno se je teh shodov udeleževalo po 30 do 40 članov, večkrat tudi več ali pa tudi menj.

Do l. 1889. so se ti shodi lepo razvijali, potem pa je v vsem društvenem gibanju v Ljubljani nastal velik preobrat. Delovanje našega društva je ponehavalo. Občni zbor dne 25. aprila l. 1891. že ni bil sklepčen, ker je istega večera bil „Sokolski večer“, katerega se je udeležila večina članov Pisateljskega podpornega društva. Sam predsednik je tožil, da imajo sokolski večeri večjo privlačno moč. Jarnikove slavnosti ni moglo društvo prirediti, ker se je ni mogel udeležiti „Sokol“, ki je bil drugod uprežen. L. 1891. se je osnovalo „Slovensko društvo“, ki je prvi čas krepko delovalo, priredil se je izlet v Prago, Zagreb, v Zagorje, potem so začela prirejati zabavne večere: „Glasbena Matica“, „Sava“, „Slovensko učiteljsko društvo“, „Klub slovenskih biciklistov“, Društvo „Pravnik“; „Sokola“ sem že omenil prej. Bilo je torej dosti zabavnih večerov, tako da so se že l. 1890. morala naša predavanja opustiti. Spisov so imeli pisatelji dosti pripravljenih, ali ni bilo zanimanja. Po letu 1890. in dalje bilo je vsak teden po večkrat v „Slovenskem Narodu“ z debelimi črkami tiskano: „Danes jour fixe“, „Jutri jour fixe“, in so bili takrat priljubljeni sestanki naši. Vendar so vsi člani na občnem zboru dne 18. maja l. 1892. izrekli: „da društvo mora obstajati, ker popolnoma izpolnjuje svoj namen.“

Predavanja.

Leta 1885.

- 1.) *Dr. Josip Vošnjak*: „**O mističnih prikaznih človeškega duha**“. Dne 31. oktobra. Udeležba: 40 članov.
- 2.) *Ivan Vrhovec*: „**Ljubljana pred sto leti**“. Zgodovinska študija. Dne 7. novembra. Udeležilo se je 40 članov.
- 3.) *Ivan Vrhovec*: „**Ljubljana pred sto leti**“. Dne 14. novembra. Udeležba 30 članov.
- 4.) *Dr. Josip Vošnjak*: „**O mističnih prikaznih človeškega duha**“. Dne 21. novembra. Udeležba 30 članov.
- 5.) *Dr. Vinko Gregorič*: „**O fizičnem in psihičnem podedovanju**“. Dne 28. novembra. Nastopil čveterospev: dr. Stergar, Drenik, Juvanec, Gruntar.
- 6.) *Ivan Železnikar*: **Ch. Nodier**, francoski pisatelj, za francoske okupacije bivši knjižničar v Ljubljani, ki je spisal roman: Ivan Zbogar (priobčil „Slovenski Narod“). Dne 12. decembra.
- 7.) *Luka Pintar*: „**Paridova sodba iz Lukijana**“. Dne 19. decembra. Udeležba 27 članov.

Leta 1886.

- 8.) *Dr. Josip Vošnjak*: „**O mističnih prikaznih človeškega duha**“. Dne 2. januarja. Članov 40.
- 9.) *Ivan Hribar*, pripovedoval o svojem: „**Potovanju iz Belega Grada v Sredec**“. Dne 9. januarja.
- 10.) *Fran Levec*: „**Življenje in delovanje slovenskega slikarja Janeza Wolfa (1825—1884)**“. Predavatelj je tudi čital nekatera pisma Wolfova in bratov Šubicev, iz katerih se zrcali pristna podoba pokojnega umetnika. Dne 16. januarja.
- 11.) *Luka Pintar*: „**Nekoliko dijalgov iz Lukijana**“. Dne 23. januarja.
- 12.) *Ivan Vrhovec*: „**O volitvi in oblasti mestnega sodnika ljubljanskega v prejšnjih stoletjih**“. Dne 23. januarja. Dr. Vošnjak je izprožil Jurčičev večer.
- 13.) *Eugen Lah*: „**O pomenu slovenskih krajevnih imen**“. Dne 30. januarja. Udeležba slaba.
- 14.) *Eugen Lah*: „**O pomenu slovenskih krajevnih imen**“. Dne 6. februarja. Članov 40.
- 15.) Razgovor o **Jurčičevem večeru**.
- 16.) Epicharmos poslal, a čital prof. *A. Raič*: „**O Emoni — Aquilini**“. Dne 13. marca. Priobčil „Slov. Narod“.
- 17.) *Eugen Lah*: „**O pomenu slovenskih krajevnih imen**“. Dne 13. marca. Slabi udeležbi so uzrok mnogobrojne predpustne veselice.
- 18.) *Fran Levec*: „**Življenje in delovanje Josipa Jurčiča**“. Dne 13. marca. „Slovenski Narod“ piše: „... lepšega berila v Slovencih še nismo čuli“.
- 19.) *Dr. Josip Vošnjak*: „**Spomini na Jurčiča**“. Dne 18. marca. Peli Meden, S. Nolli, Paternoster, Štamcar, spremljal na klavirju Anton Foerster.
- 20.) *Fran Levec*: „**Štiri pare kratkočasnih pesmij, katere je 1. 1801. Pavel Knobelj skoval in Kranjcem za spomin dal**“. Dne 3. aprila.
- 21.) *Dr. Vinko Gregorič*: „**O koleri**“. Dne 17. aprila.
- 22.) *Anton Raič*: „**Tatenbahova zarota**“. Dne 17. aprila. Priobčil „Slov. Narod“.
- 23.) *Ivan Železnikar*: „**Prešernovo pismo iz leta 1834.**“ Dne 17. aprila. Dr. Vošnjak dal uganko, ki je nesla nekaj goldinarjev v korist „Narodnemu domu“ v Ljubljani.
- 24.) *Anton Raič*: „**Življenje barona Ungnada**“. Dne 16. oktobra. Članov 26.

Potem so bili naslednji literarnozabavni shodi v Schunkovi restavraciji na Dunajski cesti, in sicer dne 23. in 30. oktobra in 6. novembra. Iz čitalnice jih je pregnala pijača, ki nikakor ni ugajala („Slov. Narod“). Dne 16. oktobra razšli se takoj člani radi izredno slabe pijače.

Dne 6. novembra se je osnoval veselični odsek. Čveterospev pod vodstvom Gerbičevim pel je izborno. Sklenilo se je, da čestitamo Ivanu Kukuljeviću ob njegovi petdesetletnici. Konečno so se posvetovali člani, kje naj bodo prihodnji shodi. Odločili so se za čitalnico, in dne 13. novembra in dalje vršili so se shodi v čitalnici.

25.) *Anton Raič* čital razpravo o slavnem epu: „**Smrt Čengić-age**“. Dne 4. decembra. Članov 40. Petje pod vodstvom Gerbića.

26.) *Fran Orožen*: „**S čim in na čem so pisali narodi**“. Dne 11. decembra. „Slovenski Narod“: Shodi so bili spet živahni in resnično zabavni, nadejamo se, da nihče ne zamudi lepe prilike, da se spet razvedri.

27.) *Anton Svetek*: „**Spomini na bosensko okupacijo**“. Dne 18. decembra. Članov 45. („Ljublj. Zvon.“)

28.) *Dr. Vinko Gregorič*: „**Družbinsko stališče žene pri orijentalških narodih**“. Dne 23. decembra. Članov 40.

Leta 1887.

29.) *Karel Pirc*: „**Vožnja iz Bremena v New York**“. Dne 8. januarja. Članov 40.

30.) *Anton Raič*: „**Ungnadove zasluge za južnoslovansko slovstvo**“. Dne 13. januarja. Članov 40. Člani so se pogovarjali o umrlem Erjavcu in pele so se le pesmi žalostnemu večeru primerne. Sklenilo se je položiti venec na grob Erjavčev.

31.) **Banket na čast narodnim poslancem** bil je dne 20. januarja. Udeležili so se ga Mohor, Pakiž, Lavrenčič, Kavčič in drugi. Dr. Vošnjak je pozdravil goste. Lavrenčič je priporočal, naj bi Slovenci hodili po vino na Vipavsko, a ne na Ogrsko. Dr. Ferjančič (drž. poslanec) se je spominjal pokojnega Erjavca. Anton Trstenjak je poročal o Erjavčevem pogrebu, katerega se je udeležil v imenu društva. Za Erjavčev spomenik se je nabralo 100 gld.

32.) *Anton Svetek*: „**Spomini na bosensko okupacijo**“. Dne 5. marca. Obisk je bil slab, ker je isti večer imel „Sokol“ svoj zabavni večer.

33.) Dne 25. marca se je sklenilo na shodu, da se priredi javno predavanje v korist „Erjavčevi ustanovi“.

- 34.) *Anton Svetek*: „**Spomini na bosensko okupacijo**“. Dne 12. marca.
- 35.) *Anton Svetek*: „**Spomini na bosensko okupacijo**“. (Konec.) Dne 2. aprila.
- 36.) *Fran Podkrajšek*: „**O Predjamskem gradu in njegovem poslednjem posestniku Erazmu Luegerju**“. Dne 16. aprila. Jako živa zabava.
- 37.) *Fran Levce*: „**Življenje in delovanje Frana Erjavca**“. Javno predavanje proti ustopnini v korist „Erjavčevi ustanovi“. Dne 17. aprila v čitalnični dvorani ob 11. uri dopoldne. Predavanje je dalo 62 gl. 60 kr., katera svota se je poslala v Gorico.
- 38.) *Ivan Železnikar* čital Epicharmov spis: „**Posnetki iz dnevnika starega slovenskega humorista od 7 do 8 let**“. (Priobčil „Slov. Narod“ šte. 254.) Dne 5. novembra. Članov 20.
- 39.) *J. Juvanec*: „**Nekaj med Ribničani zbranih smešnic**“. Dne 10. novembra. Članov 38.
- 40.) *Anton Raič*: „**Kako sem se šolal**“. Dne 10. novembra.
- 41.) *Dr. Josip Vošnjak*: „**Napis na nekem sodu**“. Dne 10. novembra.
- 42.) Zabavni večer dne 17. novembra bil je posvečen **Levstikovemu spominu**. Ivan Tomšič je pripovedoval, kako mu je Levstik pomagal pri „Vrtcu“; Dr. Vošnjak je čital „Spomine na Levstika“, Drenik je opisaval dobo, ko je bil Levstik predsednik „Dramatičnemu društvu“.
- Za pogreb Levstika skrbelo je društvo. Pogreb je bil veličasten, udeležilo se ga je 3000 ljudi; dijakov je bilo 1000, vence so poklonili: „Pisateljsko podporno društvo“, mesto Ljubljana, magistrat mesta Ljubljane, „Slovenska Matica“, „Slovenski Narod“, „Sokol“, „Slovenija“ na Dunaju“, dunajski Slovenci, ljubljanski bogoslovci, Iv. Murnik.
- 43.) *Anton Trstenjak*: „**O nekaterih verzih Prešernovih**“. Dne 24. novembra.
- 44.) *Anton Raič*: „**Kako sem se šolal**“. (Nadaljevanje.) Dne 3. decembra.
- 45.) *Fran Orožen*: „**S čim in na čem so pisali razni narodi**“. Dne 16. decembra.
- 46.) *Karel Pirc*: „**Falbova teorija**“. Dne 17. decembra.
- 47.) *Dr. Vladimir Burmicz pl. Milkovicz*: „**Razvoj pisma (črk) v raznih dobah in narodih**“. Dne 29. decembra. Predaval v ruskem jeziku.

Leta 1888.

- 48.) *Fran Levec*: „**Mladost pesnika in jezikoslovca Matije Valjavca**“. Dne 5. januarja. Prof. M. Pleteršnik je razkazoval diplomo, s katero je bil „Franz Preshern“ proglašen doktorjem prava na Dunaju. (Rektor B. Spondon).
- 49.) *Anton Trstenjak*: „**O dubrovniški književnosti**“. Dne 12. januarja. Ta večer je bil posvečen tristoletnici Gunduličevi.
- 50.) *Luka Pintar*: „**O Lukijanovih delih**“. Dne 19. januarja. Večer je bil posvečen Einspielerju, katerega so se spominjali razni člani v lepih govorih, tako prof. Levec in prof. Orožen; dr. Vošnjak je opisaval dobo, ko je Einspieler izdajal „Slovenca“. Na pogrebu je zastopal društvo Ivan Hribar.
- 51.) *Neimenovanec*: „**Pulj in njegova okolica**“. Dne 4. februarja. Ta večer se je začelo nabirati za Levstikov nagrobni spomenik, nabralo se je 103 gld.
- 52.) *Luka Pintar*: „**O Kitajcih**“. Dne 11. februarja. Slabemu obisku je bil kriv — kurent. Na tem večeru smo se poslovili od Jur. Šubica, ki je odpotoval v Pariz.
- 53.) *Karel Pirc*: „**Solnce in luna in upliv obeh na plimovanje**“. Dne 18. februarja. A. Trstenjak se je spominjal Strossmayerjeve zlate maše.
- 54.) *J. Škofic*: „**O prosti volji zločinčevi**“. Dne 25. februarja. A. Trstenjak se je spominjal smrti velikega slovaškega rodoljuba dr. Jos. Miloslava Hurbana († 21. februarja v Hluboki v stolici nitranski) in njegovih zaslug na polju narodne probuje v Slovaki, osobito težnje njegove, da se Slovaki ne bi ločili od Čehov na književnem polju.
- 55.) *Eugen Lah*: „**Statistične črtice o kranjski duhovščini**“. Dne 3. marca. „Slov. Narod“ opozarja društvénike, naj se zbero malo poprej kakor navadno, da se berilo konča pred začetkom „Sokolovega“ zabavnega večera.
- 56.) *Anton Trstenjak*: „**O slovenski stilistiki**“. Dne 9. marca, to je bilo v petek, ker je drugi dan, v soboto, bilo gledišče. Dne 9. marca je bil Strossmayer na občnem zboru imenovan častnim članom.
- 57.) *Fran Levec*: „**Levstik in njegov pomen v slovenskem slovstvu**“. Dne 15. marca. Javno predavanje v dvorani ljubljanske čitalnice v korist Levstikovemu nagrobnemu spomeniku. Čistega dohodka 90 gld. Predavatelj je s posebno ljubeznijo risal po-

kojnega Levstika markantno individualnost, predstavljajoč ga jezikoslovca, nedosežnega pesnika, izbornega kritika in genijalnega trpina. Udeležba mnogobrojna: deželni predsednik baron Winkler, župan Grasselli in mnogo dam.

- 58.) *Dr. Jos. Vošnjak*: „Štiri nove slike Jurija Šubica“, katere je naslikal za povest, tiskano v „Mohorjevem“ koledarju. Predavatelj je izprožil misel, naj Šubic preskrbi ilustracije za novo izdajo Prešernovih pesmi. Žumer se je spominjal pokojnega dr. Val. Zarnika. Dne 7. aprila.
- 59.) *Hugon Turk*: „Moji spomini na Jurčiča in Tomšiča“. Dne 14. aprila. Udeležba do zdaj največja.
- 60.) *Fran Podkrajšek*: „Železnice po Bosni in Hercegovini“. Tudi dne 14. aprila.
- 61.) *Dr. Josip Vošnjak*: „O dolgosti človeškega življenja“. Dne 15. novembra. Shodi so se navadno vršili odslej ob četrtyh, ker so ob sobotah bile druge veselice.
- 62.) *Ignacij Žitnik*: a) „Ekertov opis bivanja na Bledu“ in b) „Spomini iz življenja majorja pl. Trbuhoviča l. 1848“. Dne 22. novembra.
- 63.) *Anton Trstenjak*: „Kako se pozdravljajo različni narodi“. Dne 29. novembra. Čitalnični pevci peli krasno.
- 64.) *Ignacij Žitnik*: „Odlomki iz Mayerjevih spominov na Beusta“ in potem: „O ribniških dijakih“. Tudi dne 29. novembra.
- 65.) *Anton Trstenjak*: „Javno mnenje“. Dne 7. decembra. Anton Trstenjak se je spominjal sedemdesetletnice Riegerjeve, kateremu se je brzojavno čestitalo. Rieger je prejel o tej priliki 800 telegramov. Spominjal se je tudi obeh Gorupovih ustanov, jedne za 50.000 gld. v korist 10 učenkam višje deklishe šole, a jedne za 60.000 gld. v korist 10 slovenskim dijakom. Slovenskemu dobrotniku se je izrekla hvala.
- 66.) **Zabavni večer**, na katerem je zabaval društvenike slovenski antispiritist Zupan in njegova soproga Miss Fox. „Slovenski Narod“: v čitalnični restavraciji je nov krčmar, torej boljša postrežba, zato bode večja udeležba.
- 67.) *Dr. Vinko Gregorič*: „O bolezni pokojnega cesarja Friderika in o Makenziejevi brošuri proti nemškim zdravnikom“. Dne 29. decembra. Udeležba slaba, ker so bili ta večer štirje shodi: „Glasbena Matica“ v Virantovi hiši, društvo „Pravnik“ pri

„Slonu“, „Klub slovenskih biciklistov“ v steklenem salonu čitalnice in „Klub profesorjev“ v gostilnici Društva rokodelskih pomočnikov.

Leta 1889.

- 68.) *Ivan Šubic*: „**O fotografiji in nje amaterjih**“. Dne 5. januarja.
69.) *Fran Drenik*: „**Znamenitosti Rožnika**“. V svoj opis je upel razpravico, katero mu je poslal Davorin Trstenjak o izvoru besede Rožnik. Dne 19. januarja.

Radi predpusta opustili so se shodi do 9. marca.

- 70.) *Simon Rutar*: „**Beneški Slovenci**“, narodopisna črtica. Dne 9. marca.
71.) *Simon Rutar*: „**Rezijanci**“. Dne 23. marca. Predavatelj je pripovedoval o svojem potovanju po Reziji in nam slikal Rezijance, njih jezik in šege.
72.) *Luka Pintar*: „**Prešeren in Stanko Vraz**“. (Vraz narobe — Katon). Dne 30. marca. Na občnem zboru dne 13. aprila l. 1889. se je priznalo, da društvo ne napreduje, ker je preveč drugih zabavnih večerov. „Sokol“ je vse leto prirejal zabavne večere z vojaško godbo.
73.) *Simon Rutar*: „**Starine in znamenitosti gosposvetskega polja**“. Dne 18. decembra.

Leta 1890.

- 74.) *Fran Levec*: „**Levstikova literarna zapuščina**“. Dne 29. januarja. Berilo je bilo jako zanimivo. „Slovenski Narod“: „Čudom se čudimo nekaterim gospodom, da se toli trdovratno izogibajo teh večerov, a poleg pa vedno tožijo, da v Ljubljani ni nikakršnega socialnega življenja“.

Leta 1892.

- 75.) *Simon Rutar*: „**Humor prostega ljudstva**“. Dne 14. decembra.

Leta 1893.

- 76.) *Rajko Perušek*: „**O Herondinih mimijambih, pred kratkim odkritih**“. Dne 31. januarja. (V „Ljublj. Zvonu“ l. 1893.)
77.) Odhodnica profesorju Simonu Rutarju, ki je nastopil znanstveno potovanje po Italiji in Grškem. Dne 13. februarja. Sodeloval je slavnoznani čveterospev: Branke, Dečman, Lilek, Pavšek.

Leta 1896.

- 78.) *Rajko Perušek*: „**O napisu Aberkijevem**“. Dne 18. decembra. (V Izvestju I. gimn. l. 1897.)

Narodne slavnosti.

Pisateljsko podporno društvo je priredilo mnogo narodnih slavnosti, ki so se vršile širom naše slovenske domovine. Prirejalo je slavnosti v spomin in čast pesnikom, pisateljem in prvoboriteljem ter netilo s tem narodni ponos in zavest v najširših slojih. Velikanske množice našega naroda zbirale so se ob takih prilikah pod milim nebom ter se duševno krepile. Naši govorniki so tu bili pravi narodni učitelji in glasniki prosvete. Kar se tiče društvene blagajnice, treba omeniti, da društvena imovina ni pri tem nič trpela, ker so člani sami z radočarnimi prispevki poravnavali troške. Nabirali so se med člani in rodoljubi doneski posebe za Vodnikov in Prešernov spomenik, posebe za spominske plošče in posebe za društveno grobnico. Društvena imovina se je torej vsa uporabljala za podpore.

1. Slavnostni večer v spomin Josipu Jurčiču.

Brez vseh priprav in bobnanja zbralo se je dne 18. marca 1886. leta v ljubljanski čitalnici 75 društvenikov,*) lahko rečemo, da čast mlajše inteligencije slovenske v beli Ljubljani. Načelnik banketa, dr. Josip Vošnjak, ki je izprožil to misel, pozdravil je udeležence in slavil uzorni politični javni in tihi prijateljski in pisateljski značaj Jurčičev. Med banketom je profesor Fr. Levec v obširnem berilu upel v životopisne črtice vse osebne spomine na pokojnega Jurčiča. „Lepšega berila v Slovencih še nismo čuli“ (Slov. Narod). Jurčičev zdravnik dr. Fran Zupanec naslikal nam je zadnjo uro Jurčičevo; dr. Karel Bleiweis vitez Trsteniški opisal je Jurčiča mestnega odbornika ljubljanskega in Fran Drenik podal je več dogodkov iz Jurčičevega življenja. Peli so: Meden, S. Nolli, Paternoster, Štamcar; spremljal na klavirju A. Foerster.

2. Trubarjeva tristoletnica.

Dne 3. julija l. 1886. je društvo dostojno praznovalo tristoletni spomin Trubarjeve smrti. V ljubljanski čitalnici zbralo se je na banketu 80 mož, ki so slavili Primoža Trubarja. Udeležence je pozdravil predsednik dr. Josip Vošnjak, a profesor Fr. Levec je v slavnostnem govoru zbranim častiteljem Trubarjevim podal živo

*) Od teh je bilo 13 doktorjev, 12 profesorjev, 9 mestnih odbornikov in mnogo uradnikov, meščanov in trgovcev.

sliko njegovega življenja in delovanja.*) Z naudušenimi besedami je slavil moža, ki je položil osnovni kamen najimenitnejšemu delu narodne prosvete naše.

„Zgodnja Danica“ posvetila nam je o tej priliki tole pesem:

Trubarovanje:

„Trubarja so preslavljali,
s pisateljstvom umivali;
je li umit zdaj prav lepo?
Kaj ti praviš, Hren, na to?“

Zbrano družbo je razveselil znani hribolazec Kadilnik s tem, da je prinesel šopek planinskih cvetic.

3. Spominska plošča Jakobu Zupanu.

Dne 11. julija l. 1886. ob 4. uri popoldne odkrilo je društvo s pomočjo brdskih, lukoviških in prevojskih rodoljubov spominsko ploščo na rojstvenem domu v književni zgodovini naši toli zaslužnega pesnika, učenjaka in pisatelja slovenskega dr. Jak. Zupana. Plošča, katero je lično izdelal kamenarski mojster V. Čamernik v Ljubljani, ima nadpis:

V tej hiši je bil rojen 4. julija 1785. leta

Dr. Jakob Zupan,

pesnik in pisatelj slovenski.

Umrl je v Celovci 6. februarja 1852. leta.

Postavilo „Slov. pisateljsko društvo“ 1886.

Slavnosti so se udeležili: iz Ljubljane „Slavec“ in „Sokol“, iz Kamnika pevsko društvo „Lira“, a iz Dola ondotno bralno društvo. Pred slavnostnim lokom na Prevojah je pozdravil došla društva župan in pisatelj Janko Kersnik. Naroda se je zbralo 3000 duš. Slavnostni govor**) je govoril ravnatelj Fr. Wiesthaler. Slavnost, ki je trajala do pozne noči, imenoval je „Ljubljanski Zvon“ velik naroden praznik.

4. Društveni izleti.

Izleti spadajo sicer v notranje društvene zabave, vendar jih je treba vsaj omeniti, in to zato, ker so večkrat ž njimi bile spojene narodne slavnosti.

*) „Slovenski Narod“: „Levec je pripovedoval jedrnato in živo, kakor se le more pričakovati od moža, ki je brez ugovora glede slovenske literarne zgodovine prvi veščak.“

**) Priobčil ga je „Slovenski Narod“.

Leta 1886. je priredilo društvo več izletov, in sicer: dne 2. maja na Šmarno goro, dne 3. julija v Dol, dne 11. julija v Prevoje, dne 8. avgusta v Velče in dne 19. septembra v Kranj.

Važen je bil izlet v Kranj. Udeležilo se ga je mnogo članov. Ob 4. uri popoldne bila je najprej slavnost na pokopališču, kjer počivata Prešeren in Jenko. Slavnostni govor je govoril dr. Požar; priobčil ga je „Slov. Narod“, str. 215. Gospica Minka Vošnjakova je govorila v imenu Slovenk in poklonila lavorjev venec na grob Prešerna in Jenka. Ljubljanski osmošolci so položili venec na grob Prešernov, a sedmošolci na grob Jenkov. Potem se je vršila slavnost na Mayerjevem vrtu v Kranju, kjer se je zbralo ogromno število občinstva in je zabava bila izborna.

Z izleti sploh nima nobeno društvo sreče, a najmanj sreče je imelo ž njimi naše društvo. L. 1887. je hotelo društvo dne 8. maja izleteti v Skaručino, a nagajalo je slabo vreme, in zato se je izlet preložil na prihodnjo nedeljo. Ali tudi to nedeljo je nagajal dež in tako se je šele tretjo nedeljo, dne 22. maja posrečil izlet v bližnjo Skaručino.

Ta izlet pa je povzročil novo življenje „pod črto“ naših političnih dnevnikov, kjer se je unela tekmovalna borba. Poostriilo se je razmerje med liberalci in klerikalci tudi „pod črto“. Predramil se je iz letargije pisatelj S., kateri nas je razveseljeval z „Nedeljskimi pismi“ (Slovenski Narod l. 1887., šte. 120). Nato se je oglasil Swiftijanec v „Slovincu“, potem je nastopal Barbatu, in tako smo dospeli do razpota, kjer so se ločili liberalci od klerikalcev. Naši deželni poslanci, liberalni in klerikalni, podpisali so še leta 1889. skupno „Izjavo“, v kateri so se zavezali, da se hočejo potezati skupno za pravice naroda slovenskega, potem pa je ta vzajemnost prenehala. Ta razdor je uplival tudi na naše društvo, iz katerega so izstopili vsi klerikalci (kanonik Klun, Ign. Žitnik in drugi).

Zadnji izlet je naše društvo priredilo dne 19. junija l. 1892. v Raško dolino in Škocijan pri Rakeku.

5. Tomanova slavnost v Kameni Gorici.

Naši uzorni možje, duševni velikani, naši voditelji in prvoboritelji mro nam drug za drugim, nam pa ostaje žalostna, a sveta dolžnost, da častimo njihov spomin. To dolžnost je naše društvo vedno izpolnjevalo.

Dne 3. julija l. 1887. smo odkrili v Kameni Gorici na Gorenjskem na rojstvenem domu Tomanovem spominsko ploščo, ki ima ta napis :

V tej hiši je bil porojen dne 10. avgusta 1827. leta

Dr. Lovro Toman,

pesnik in domoljub slovenski.

Umrl v Rodavnu dne 14. avgusta 1870. leta.

Postavilo „Slovensko pisateljsko društvo“.

Iz Ljubljane so se udeležili slavnosti: Pisateljsko podporno društvo, 27 Sokolov z zastavo, 20 članov ljubljanskega čitalničnega zbora z zastavo, Šišenska čitalnica z zastavo in več rodoljubov: vseh skupaj 200 oseb.

Vsa Kamna Gorica je bila v zastavah. Postavljenih je bilo več slavnostnih lokov s primernimi napisi, n. pr.:

„Ti krasen cvet na lipi bil gorenjski,
se v duhu ozira na te rod slovenski.“

„Kjer Lovreta mati draga je zibala,
v zgodovini hiša ta bo vedno stala,
naj potres al' sila časa jo razruši.“

Župan Valentin Bohinec je pozdravil goste v imenu občine, a pl. Kappus v imenu krajevnega odbora. Gospica Fr. Pesjakova je izročila Sokolu venec s trakovi, a gospica Šebatova krasen šopek čitalničnim pevcem.

Ob 11. uri se je odkrila spominska plošča. Slavnostnega odkritja se je udeležilo mnogo naroda iz vseh bližnjih krajev. Slavnostni govor je govoril Peter Grasselli, ki nam je naudušeno slikal Tomana boritelja za pravice slovenskega naroda. Potem smo položili vence na Tomanov grob.

Ob 1. uri je bil banket, na katerem se je izreklo mnogo lepih govorov. Popoldne se napovedana narodna veselica ni mogla vršiti, ker je ves čas grozno deževalo.

Vendar je bila slavnost krasna, dasi se je morala vršiti v tesnejšem okviru. Da pa jo je društvo moglo tako lepo prirediti, za to je bilo treba zahvaliti Janka Urbančiča, graščaka na Turnu, ki je mnogo daroval v ta namen, in krajevnega odbora v Kamni Gorici, osobito pa Adolfa pl. Kappusa in župana Pesjaka.

6. Wolfova slavnost v Idriji.

Dne 14. avgusta l. 1887.*) je narodna čitalnica v Idriji s pomočjo tamošnje mestne občine in drugih društev odkrila spominsko ploščo

*) Slavnost bi se morala vršiti l. 1886., kakor se čita na plošči, ki je izgotovljena že l. 1886.; ali okrajno glavarstvo je prepovedalo udeležbo društev radi kolere.

na cerkvi Sv. Barbare, kjer je bil knezoškof ljubljanski Anton Alojzij Wolf krščen. Spominska plošča ima nastopni napis:

V Idriji je bil rojen 14. rožnika 1782

Anton Alojzij Wolf,
knezoškof ljubljanski.

Bil je preblag mecen kranjske dežele, ustanovitelj Alojzijevišča, svojemu narodu je podaril sveto pismo in slovarja in Idriji bil je največji dobrotnik.

Umrl v Ljubljani 7. svečana 1859. leta.

V hvaležni spomin postavili sorojaki 1886.

Odkritja te spomske plošče se je udeležilo naše društvo po zastopstvu in mnogo društvenikov. Bil je to narodni praznik. O tej priliki je pristopilo Pisateljskemu podpornemu društvu dosti novih društvenikov v Idriji, ki so izprevideli blag namen društva.

Knezoškof Wolf je založil zaklad za veliki slovar slovenski, ki ga je sestavil naš odbornik profesor Makso Pleteršnik.

7. Trstenjakova petdesetletnica.

Pisateljsko podporno društvo je razposlalo dne 1. julija l. 1886. slovenskim pisateljem poziv, v katerem med drugim omenja: „Podpisani odbor Pisateljskega podpornega društva v Ljubljani, katero ima v prvi vrsti namen, da pisatelje slovenske podpira z novčno pomočjo, a vrhu tega tudi da pospešuje literarno delavnost slovensko, sklenil je v zadnji svoji seji, da bodočo zimo da na svetlo: „**Leposlovni zabavnik**“. S to knjigo želi podpisani odbor z uzajemno pomočjo slovenskih pisateljev domovini na žrtvenik položiti lepo zbirko dovršenih spisov leposlovne vsebine ter tako izdatno pomnožiti in krepko poživiti tisti del književnosti naše, ki ima največ upliva na najširše kroge razumništva slovenskega. Vrhu tega je „Leposlovnemu zabavniku“ še drug namen. Prihodnje leto bode prečastiti starina pisateljev slovenskih, za razvoj znanstvene in leposlovne literature naše prezaslužni Davorin Trstenjak praznoval petdesetletnico v mnogih ozirih toli plodovitega književnega delovanja svojega. Njemu, ki je naše društvo uzbudil v življenje, hočemo pokloniti „Leposlovni zabavnik“ ter mu tako pokazati, kako je napredovala beletristika slovenska v zadnjih petdesetih letih“.

Ta lepa namera se ni dala izvršiti.

Dne 4. septembra 1887. l. je praznoval naš častni član Davorin Trstenjak v Starem Trgu pri Slovenjem Gradcu na Štajarskem

petdesetletnico književnega delovanja svojega in zajedno sedemdesetletnico plodnosne dobe življenja svojega.

Slavnost je vodil krajevni odbor. Sila naroda se je zbralo v Starem Trgu. Iz Ljubljane je došel dr. Vošnjak, dr. Ivan Tavčar, „Matico Hrvatsko“ je zastopal dr. Hoić; sploh so bili zastopani ti kraji: Ljubljana, Št. Jurij, Celje, Žalec, Brasloviče, Mozirje, Vransko, Ljubno, Šoštanj, Konjice, Slov. Bistrica, Velenje, Ptuj, Celovec, Velikovec, Dolič, Arlica, Janži Vrh, Marenberg, Vuzenica, Ponikva, Puščava, Št. Jurij na Ščavnici, Maribor, Zagreb.

Slavlencu se je poklonilo 36 narodnih deklet, a Minka Vošnjakova je govorila govor, v katerem je slavila velike zasluge Trstenjakove. Krasno je tudi govoril dr. Ivan Tavčar vsemu zbranemu narodu. Došlo je mnogo brzogovornih pozdravov, tako n. pr. tudi od vladike Strossmayerja.

Pisateljsko podporno društvo izročilo je po svojih poslancih slavlencu v spomin jako lep srebrn in pozlačen ter fino cizelovan kozarec z napisom: „Pisateljsko društvo dne 4. septembra 1887. Davorinu Trstenjaku, svojemu častnemu članu“.

Društvenik Anton Trstenjak pa je o tej priliki izdal spominsko knjižico z naslovom: „Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj. Spisal Andrej Fekonja. V Ljubljani 1887“. Knjižice se je tiskalo 1000 primerkov; 150 primerkov je vzelo društvo za člane in za darilo drugim, a to je vse, kar se je razpečalo. Profesor Fran Levec je že ob štiridesetletnici Trstenjakovega književnega delovanja v „Slovenskem Narodu“ (1878, štev. 258. in 259.) obširno in temeljito opisal življenje in pisateljstvo njegovo.

8. Einspielerjeva slavnost v Svečah.

Dne 21. avgusta l. 1887. je daroval profesor Andrej Einspieler, starosta in voditelj koroških Slovencev, v svojem rojstvenem kraju v Svečah v Rožni dolini zlato mašo. Te slavnosti se je udeležilo naše društvo po svojih zastopnikih.

Ni še minolo pet mesecev in došla nam je iz Celovca tožna vest: da se je podrl najmočnejši steber mnogim dobrodelnim napravam in družbam, da je odstopil z bojnega polja neprestrašeni boritelj in da s krvavečim srcem plakajo koroški Slovenci za svojim voditeljem; Andrej Einspieler je izdihnil krepostno dušo svojo dne 16. januarja l. 1888. v 75. letu svojega prezaslužnega življenja.

Pisateljsko podporno društvo mu je položilo venec na grob.

9. Strossmayerjeva slavnost.

Vladika Josip Juraj Strossmayer bil je na zboru dne 9. marca l. 1888. imenovan častnim članom društva, a dne 17. marca l. 1888. priredilo mu je društvo na čast banket v hotelu pri „Maliču“.

V dvorani je bila ovenčana podoba Strossmayerjeva. Banketa se je udeležilo 100 ljudi. Navzočen je bil ljubljanski župan Grasselli, mnogo mestnih odbornikov, poslancev in meščanov. Predsednik dr. Vošnjak je v iskernem govoru slavil slavljenca, želeč mu še dolgo življenje v korist vsemu Slovanstvu; župan Grasselli je napil Strossmayerju častnemu meščanu ljubljanskemu; Anton Trstenjak je nazdravil bratom Hrvatom, ki so se slavnosti udeležili; Milan Leustek je v hrvatskem jeziku napil slovenskohrvatski vzajemnosti; Rus dr. Milkovicz je v ruskem jeziku napil bodočnosti Slovanov; županov namestnik Vaso Petričič (srbski) govoril je v imenu pravoslavnih in izrazil željo, naj bi drugi škofi posnemali Strossmayerja v njegovem delovanju; inženir Duffe (češki) govoril je v imenu Čehov; in namestnik staroste „Sokola“, Srečko Nolli, nazdravil je Strossmayerju častnemu članu „Ljubljanskega Sokola“.

Iz vseh govorov je odsevala velika ljubezen, katero si je v vseh srcih pridobil naša dika, vladika Strossmayer.

Bila je lepa slavnost in „Slovenski Narod“ pravi: „Hvaležni smo Pisateljskemu podpornemu društvu, da nam jo je priredilo.“

Pisateljsko podporno društvo prejelo je od Strossmayerja pismo z dne 23. marca, katero slove:

Velecienjeni moj prijatelju!

Iskrena hvala častnomu „Pisateljskomu društvu“, što me je prigodom moga svečeničkoga jubileja svojim častnim članom imenovati dostojalo se. Ja se tim častnim naslovom ponosim.

Vrli moj prijatelju! Braća Slovenci toliko su mi ljubavi ovom svečanom sgodom ukazali, da jim ja nikad dovoljno zahvaliti nemogu. Uspomena na tu ljubav ostat će mi uvijek, uvijek do smrti, a i pred licem božjim najsvetija i najmilija. Mila naša braća Slovenci ovom su prilikom sjajno dokazali, da smo mi svi: Srbi, Hrvati i Slovenci dušom, sviesti i srcem jurve jedno; a to je nedvojbeni zalag slobode, srieće i bolje budućnosti naše. Sloboda, bolja srieća i budućnost naroda našega leži očevidno u volji božjoj, u onoj uzvišenoj namieri, koju nam je providnost u ovih stranah označila; odgovara i nebroyenima zaslugama naroda našega za krst častni i slobodu zlatnu; nemože pako biti dvojbe, da će ono, što

volji i nameri božje previdnosti toliko odgovara ; što je toliko u duši, sviesti i srcu cieloga naroda zasielo, jednom istinom, činom i životom postati. Daj Bože, da mi to još za života našega doživimo! U to ime : Bože blagoslovi ! i hvala Vam još jednom iz sve duše i iz svega srca !

J. J. Strossmayer s. r.

Biskup.

10. Spominska plošča Miroslavu Vilharju.

Društvo je namerjalo prirediti večjo slavnost ob odkritju spominske plošče na rojstvenem domu Miroslavu Vilharju v Planini, ali radi mnogih drugih slavnosti in radi krajevnih ovir ni moglo tega storiti, in tako se je spominska plošča uzidala leta 1888. brez vsake slavnosti. Šele dve leti pozneje, dne 8. septembra l. 1890., priredila je planinska čitalnica spominsko slavnost, na kateri je J. Podboj govoril slavnostni govor („Slovenski Narod“, l. 1890., štev. 220., 25. sept.).

Spominska plošča je od sivega mramorja in ima napis :

V tej hiši je bil

7. sept. 1818. l. porojen

slovenski pesnik in skladatelj

Miroslav Vilhar.

Umrli na Kalci 8. avgusta 1871. l.

Čujte gore in bregovi,

Da sinovi Slave smo!

Postavilo Slovensko pisateljsko društvo l. 1888.

11. Vodnikov spomenik v Ljubljani.

Za Vodnikov spomenik nabrane novce je hranila „Slovenska Matica“. Pisateljsko podporno društvo je naprosilo „Slovensko Matico“,*) naj dovoli, da naše društvo vzame vso skrb v svoje roke. Ta prošnja je bila uslišana in naše društvo je želelo, da se sestavi poseben odbor, kateremu bodi naloga, da postavi Vodniku spomenik. Dne 18. novembra l. 1888. je že imel pomnoženi odbor Pisateljskega podpornega društva v mestni dvorani ljubljanski sejo, katere so se udeležili zastopniki Pisateljskega podpornega društva dr. Vošnjak

*) Na drugem občnem zboru dne 2. aprila l. 1887. poročal je dr. Vošnjak, da je odbor izprožil misel, da se postavi Vodniku spomenik, ker je že nabranih nekaj novcev, katere oskrbuje „Slov. Matica“.

(predsednik), profesor Fr. Levec, nadzornik Žumer; zastopnika „Slovenske Maticе“ notar dr. Jernej Zupanec (preds. namestnik) in ravnatelj Praprotnik; dalje zastopnik ljubljanskega mesta dr. Alfonz Moše (blagajnik). Blagajnik je poročal, da se je nabralo darov 5646 gld. 71 kr., tako da s prištetim deželnim prispevkom 1000 gld. iznašajo vsi novci 6646 gld. 71 kr. Spomenik bode stal okoli 8000 gld. Odbor je prosil tudi mestno občino za primerno podporo in za brezplačno prepustitev prostora na Valvasorjevem Trgu (zdaj Vodnikovem Trgu).

Mestna občina ljubljanska je darovala 1700 gld. Vsi troški za spomenik so iznašali 9026 gld. 33 kr.

Ob odkritju Vodnikovega spomenika vršila se je v Ljubljani dne 28., 29. in 30. junija l. 1889. velikanska slavnost, katere se je naudušeno udeležil ves narod slovenski.

Razpored slavnosti je bil:

Dne 28. junija:

Sprejem gostov.

Ob 8. uri zvečer koncert na čitalničnem vrtu, na katerem bodeta sodelova Blejska zdraviška godba (oddelek godbe dvornega gledališča) in pevsko društvo „Slavec“.

Dne 29. junija:

Ob 7. uri zjutraj sveta maša v cerkvi na Rožniku, katero bode daroval častiti gospod c. kr. gimnazijski profesor Tomo Zupan; pri maši bode pel čitalnični pevski zbor.

Ob 10. uri ogledovanje deželnega muzeja „Rudolfinuma“.

Obed v raznih gostilnicah.

Po obedu izprehod pod Turn ali na Grad.

Ob polu 6. uri odhod iz čitalnice na pokopališče pri Sv. Krištofu, kjer polože Slovenska Matica, Pisateljsko podporno društvo in druga narodna društva vence na Vodnikov grob in kjer bode pelo društvo „Slavec“.

Ob 8. uri gledališka predstava v čitalnični dvorani. Igrala se bode

„Mesečnica“.

opereta pod vodstvom g. prof. Gerbiča s sodelovanjem blejske godbe, in

„Svoji k svojim“,

veseloigra v jednom dejanju, spisal za to slavnost dr. J. Vošnjak.

Po gledališki predstavi koncert na čitalničnem vrtu, na katerem bodeta sodelovala Blejska zdraviška godba in čitalnični pevski zbor.

Dne 30. junija:

Ob polu 10. uri dopoludne se zberō narodna društva na čitalničnem vrtu, od koder odidejo na Sv. Jakoba Trg.

Ob polu 11. uri slovesna sv. maša v cerkvi pri Sv. Jakopu, katero bode daroval prečastiti gospod stolni prošt dr. Leonard Klofutar. Petje oskrbi Št. Jakopski pevski zbor pod vodstvom g. L. Belarja.

Ob 12. uri se odkrije Vodnikov spomenik na Valvasorjevem Trgu z nastopnim sporedom:

1. Slavnostni govor gospoda c. kr. gimnazijskega ravnatelja Fr. Wiesthalerja.

2. Strelji na Gradu naznanijo, da se je odkril spomenik, pred katerega narodna društva polože vence.

3. Kantata „Vodniku“, besede Antona Funtka, skladba dr. B. Ipavca; pel bode zbor „Glasbene Matice“ in ž njo združenih unanjih in ljubljanskih pevcev, pod vodstvom gosp. profesorja Gerbiča.

4. Predsednik odbora za Vodnikov spomenik, g. dr. J. Vošnjak, izroči spomenik v last in varstvo mestni občini ljubljanski.

5. Cesarska pesem.

Ob 2. uri banket na čitalničnem vrtu.

Ob 5. uri ljudska veselica na Jami pri Žibertu na rojstvenem domu Vodnikovem. Veselico priredi Šišenska čitalnica.

V Ljubljani, dne 15. junija 1889.

Odbor za Vodnikov spomenik:

Dr. Jožef Vošnjak, predsednik.

Dr. Jernej Zupanec, dr. Alonz Mosche, dr. Karel vitez Bleiweis-Trsteniški, Ivan Hribar, Ivan Šubic, Frančišek Levec, Andrej Praprotnik, Andrej Žumer, tajnik.

Ta razpored kaže, da je bila slavnost res velikanska. „Slovenski Narod“ je to slavnost natanko opisal in poudarja, da je slavnost imela velik moralen uspeh in je izvestno najlepši dan v dozdanji zgodovini naši 30. dan junija 1889. l., ta pravi narodni praznik. S Koroškega je došlo 100 Slovencev, katere je naše ljudstvo po vseh postajah na Gorenjskem presrčno pozdravljalo. Slavnosti se je udeležilo 21 društev z zastavami, a ob odkritju spomenika je bilo navzočih 10.000 ljudi.

Na slavnostnem prostoru je govoril profesor Wiesthaler. Njegov krasni govor je bil priobčen v „Slovenskem Narodu“ in v „Ljub-

ljanskem Zvonu“. Tu se je tudi pela krasna Funtkova kantata, katero je uglasbil dr. B. Ipavic. Potem je predsednik dr. Vošnjak izročil spomenik v varstvo občini. Ljubljanski župan Peter Grasselli je s krasnim govorom sprejel spomenik v varstvo.

Nato so društva polagala vence na spomenik. Vseh vencev je bilo 33, a najlepši izmed njih je bil venec, katerega so poklonile gospice Lozarjeva, Souvanova in Kremžarjeva v imenu ljubljanskih domorodkinj.

Vodnikov kip je 2·45 *m* visok in ves spomenik s 3·50 *m* visokim stolalom ima 5·75 *m* visokosti. Kip je izdelal mladi umetnik A. Gangl. Kamenarsko delo pa je izvršil Feliks Toman v Ljubljani.

Spomenik ima napis:

Spredaj:

Vodnik.

Zadaj:

Ne hčere, ne sina,
Po meni ne bo:
Dovolj je spomina,
Me pesmi pojo.

Banketa v čitalnici se je udeležilo 250 oseb, a brzozavnih pozdravov je došlo 130. Na banketu so govorili: dr. Josip Vošnjak, Peter Grasselli, dr. Sernec, Janko Kersnik, dr. Ivan Tavčar, poslanec Muri, deželni glavar dr. Jos. Poklukar, dr. Ferjančič, dr. Barčič (z Reke), A. Gangl, Tomo Zupan, Ivan Hribar, R. Jakič (urednik iz Pulja), župnik Rozman, M. Kunc. Vse te govore je priobčil „Slovenski Narod“.

„Ljubljanski Zvon“ (l. 1890.) je pisal: „Vse te slavnosti, ki so se izvršile na čast vsega slovenskega naroda, vodilo je duševno in dejanski Pisateljsko podporno društvo, oziroma mnogozaslužni predsednik dr. Josip Vošnjak.“

Račun dohodkov in stroškov za Vodnikov spomenik in za Vodnikovo slavnost v Ljubljani.

Dohodki:

1.) Nabrani novci	gld. 5944·61
2.) Deželni odbor kranjski	„ 1000·—
3.) Mestna občina ljubljanska	„ 1700·—
4.) Ostali dohodki	„ 369·72
5.) Saldo računa (nedostatek)	„ 12·—
	<hr/>
	gld. 9026·33

Stroški:

1.) A. Gangl za izdelovanje kipa	gld. 2810.—
2.) Livar Pönninger na Dunaju	„ 3150.—
3.) Kamnosek Toman za kamnoseška dela	„ 1574.—
4.) Ostali stroški za tovarnino itd.	„ 70·18
5.) Stroški za slavnost	1422·15
	<hr/>
	gld. 9026·33

Podroben račun se nahaja v „Ljublj. Zvonu“ l. 1890., str. 127.

12. Levstikova slavnost.

Dne 14. avgusta l. 1889. vršila se je v Spodnjih Retijah in v Velikih Laščah velika slavnost, katere se je udeležilo 43 društev (Ljubljanski Sokol, Dolenjski Sokol, Tržaški Sokol, Ljubljanska čitalnica, „Slavec“ itd.), mnogo razumništva in preprostega naroda. Iz same Ljubljane je bilo 150 oseb.

„Ljubljanski Zvon“ je vabil na slavnost s temi iskrnimi besedami: „Ker ima slavnost namen, da poveličamo spomin jednega največjih sinov slovenskega naroda; ker se ta slavnost praznuje v lepem kraju, ki je tudi drugače zaradi svojih jezikovnih posebnosti in zgodovinskih spominov zanimiv vsakemu omikanemu Slovencu; ker imajo udeleženci priliko, da si ogledajo spotoma tudi Rašico, rojstveni kraj literarnega našega Kolumba Trubarja, Podsmreko, rojstveni kraj dičnega našega Stritarja in Spodnje Retije, rojstveni kraj pokojnega Levstika — tedaj domovino treh slovenskih izvrstnjakov, ki so najkoreniteje uplivali na porod in preporod našega slovstva in pismenega jezika, nadejati se smemo obile udeležbe iz vseh pokrajin domovine naše, izlasti pa iz deželnega stolnega mesta.“

In res, udeležba je bila velika. Pred slavnostnim lokom v Velike Lašče pozdravil je društva velikolaški župan Matija Hočevar. Ob 12. uri po maši zbralo se je vse občinstvo pred spomenikom. Spomenik stoji na trgu pred farno cerkvijo. Med dvema ploščama se vzdiga 1 m visoka kocka in nad to 4½ m visoka štirioglata piramida, katero je izdelal velikolaški podobar Juntas po svojem načrtu. Tu je govoril slavnostni govor Janko Kersnik; Niko Lenček predsednik odbora izročil je spomenik občini v varstvo, a župan Hočevar ga je sprejel. Potem so društva polagala vence na spomenik.

Napisi na spomeniku, uzeti iz Levstikovih in Stritarjevih pesmi, slovejo tako:

Spredaj :

Levstiku
narod slovenski
1889.

Na levi :

Iz malega zaklada ti v narodi
Sezidal si poslopje veličansko ;
Ti luči si roditelj in svobodi,
Jeziku Ti ime si dal slovansko !

Na desni :

Ko zvezde luč, poprej nikoli znane,
Prisvetil nam Tvoj duh je iz noči !

Zadaj :

Kako se služi domovini sveti,
Sijajen vzgled si Ti Slovincem bil !

Po odkritju je bil banket, katerega se je udeležilo 250 oseb.

Ob 4. uri popoldne je bil izlet v Spodnje Retije k pesnikovi rojstveni hiši, zvečer pa narodna veselica v Velikih Laščah.

V Spodnjih Retijah je pozdravil Levstikove častilce kmet Fran Gruden, tedanji lastnik Levstikovega doma. Potem se je odkrila plošča. Ta plošča je od kararskega mramorja in se je pritrdila na rojstveni dom, ker je hiša lesena in je ni bilo možno uzidati. Tu je nauduševal narod Ivan Hribar.

Plošča ima napis :

V tej hiši je bil porojen
dne 28. septembra 1831. l.
Fr. Levstik,
učenjak in pesnik slovenski.

Postavili 1889.

Josip Stritar je zložil pesem v spomin svojemu rojaku in prijatelju ter jo je za to priliko dal posebe natisniti. Priobčili so jo tudi slovenski listi (Ljublj. Zvon l. 1889., str. 570.). Došlo je tudi mnogo brzoglavnih pozdravov.

Velikolaški odbor je nabral za Levstikov spomenik 970 gld.

13. Erjavčev nagrobni spomenik v Gorici.

Pisateljsko podporno društvo ni zapustilo Erjavčevih nežnih otrok in je skrbelo, da se Erjavcu samemu postavi dostojen spomenik, a v Ljubljani, da se mu uzida spominska plošča.

Za nagrobni spomenik so skrbeli goriški rodoljubi in so v ta namen nabrali kakih 2700 gld.*) Dne 24. oktobra l. 1889. dali so prenesti truplo ranjkega profesorja Fr. Erjavca in njegovega sedem-letnega sinka Milutina v poseben skupen grob v takozvani gaj ali park na novem mestnem pokopališču. Nad grobom je kamenita plošča; v vzglavju grobovem vzdigujejo se trije veliki kameni jeden vrhu drugega, tretji višji kamen ima napis:

Fran Erjavec,
rojen 9. sept. 1834, umrl 13. jan. 1887.

Bil mož si cel in učenjak
in zvest domovju sin;
dokler bo živ Sloven še kak,
bo živel Tvoj spomin.

Hvaležni narod.

14. Trstenjakov spominski večer.

Slavni pisatelj naš, Davorin Trstenjak, umrl je dne 2. februvarja l. 1890. ob $\frac{3}{4}$ 8. zvečer. Društvo je svojemu ustanovitelju in častnemu družabniku tudi s tem izkazalo svojo počast, da mu je po svojem društvenem predsedniku, dr. J. Vošnjaku, položilo lep venec s trakom na krsto in da mu je poslalo kvartet, ki je pel o njegovem pogrebu. V ljubljanske čitalnice dvorani pa je društvo dne 29. marca l. 1890. v zvezi s čitalnico in „Sokolom“ priredilo spominski večer.

Predsednik dr. Vošnjak je opomnil na stari slovanski običaj, da se umrlim nekaj časa po njih smrti priredi spominska svečanost, in mi Slovenci smo tem bolj dolžni, da se spominjamo pokojnega Trstenjaka, ker je on že pred petdesetimi leti začel buditi narodno zavest, ob času, ko je bilo po slovenskih pokrajinah še zelo malo zavednih rodoljubov. Vsi njegovi drugovi borbe so že zdavna pomrli, samo njemu je bilo dano, da gleda sad svojega rodoljubnega delovanja. Za najboljše sredstvo za širjenje narodne zavesti in za povzdigo omike je spoznal Trstenjak literarno delovanje in temu se je z jekleno uztrajnostjo posvetil, na tem polju je dosegel svoje največje uspehe. — Dr. Danilo Majaron je govoril o duhu, kateri je prešinjal Trstenjaka. Pokojnik je bil izvrsten mož v vsakem oziru, neupogljiv značaj, mož železne volje, skoz in skoz oduhovljen mož in duhovnik v pravem pomenu besede. Klasično izobražen, občeval je najrajši z ljudmi, ki so ga umeli in mogli umeti. On ni govoril, kakor na-

*) Družba Sv. Mohorja je sama darovala 500 gld.

vadni ljudje, temveč vzvišeno, vselej pa klasično. Trstenjak ni več govoril, nego on je predaval. Živel je vedno le „virtuti et musis“, zato naj nam ostane vedno pred očmi za sijajen ideal.

Trstenjak je jedino le s slovensko inteligencijo, zlasti z mlajšo občeval in dopisoval, ker ni bil soženj svojega stanu, ker ni iskal dogmatikov, nego resnicoljubnikov in takih, ki so po idejalih hrepeneli. Najbolj je čislal tiste, ki so imeli vedno pogum, resnico povedati. Do tako jeklenega značaja izobrazil se je Trstenjak s tem, da ga je vedno vodila najblažja ljubezen do naroda in domovine. On je vedno vršil svoje domoljubne dolžnosti in tako je postal naš oboževanec. Delavno rodoljubje je vzgojevalec dobrih značajev, katere je treba vedno podpirati, zatorej slava D. Trstenjaku, ki nam je dal tako dober vzgled! — Profesor Simon Rutar je opisoval Trstenjaka prvega slovenskega arheologa: ki je v l. 1854.—1872. napisal nič manj nego 168 člankov arheološke in mitološke vsebine. Čeravno Trstenjak ni mogel očitno dokazati, da so Slovani že v prazgodovinski dobi stanovali med Adrijo in Karpati, vendar je temeljito podrl „čenče“ keltomanov in pripravil pot treznejšemu preiskavanju. Celo Mommsen, Conze in Grimm uprašali so radi Trstenjaka za njegovo mnenje. Trstenjakovo ime je že sedaj znano med vsemi Slovani, znano pa bode tudi vsem učenjakom, ko neki profesor izda rezultate Trstenjakovih raziskavanj.

Vmes je pel čitalnični pevski zbor. Zbrano občinstvo je bilo sicer jako odlično, ali prišlo je v premajhnem številu na tako važen večer, kakršen je bil Trstenjakov (Ljublj. Zvon l. 1890., str. 256).

15. Ravnikarjeva slavnost.

Dne 13. julija l. 1890. je Pisateljsko podporno društvo odkrilo spominsko ploščo tržaškemu škofu Matevžu Ravnikarju na njegovem rojstvenem domu na Vačah pri Litiji.

Slavnosti so se udeležili: „Ljubljanski Sokol“ (16 članov), „Zagorski Sokol“, ljubljanski „Slavec“ (20 pevcev), pevsko društvo šentlamberško in litijskošmartinsko. Iz Ljubljane je došlo 60 oseb.

V vaški cerkvi je imel dnevu primeren, krasen cerkveni govor profesor Tomo Zupan, mašo pa je daroval z veliko strežbo kanonik K. Klun. Potem se je občinstvo zbralo na trgu. Ko je pevski zbor odpel Jenkovo „Molitev“, stopil je na oder Luka Svetec in je podal v svojem izbornem govoru sliko Ravnikarjevega življenja in delovanja. (Govor je priobčil „Slovenski Narod“.) Nato so vsi mnogo-

številni zbrani slavitelji Ravnikarjevi šli v sprevedu z godbo po lepo okrašenem trgu pred rojstveno hišo Ravnikarjevo, kjer se je po govoru dr. Jos. Vošnjaka, v katerem je slavil očeta slovenske proze, odkrila spominska plošča.

Plošča ima napis:

V tej hiši je bil porojen dne 20. septembra 1776.

slavni pisatelj slovenski

Matevž Ravnikar,

prvi škof tržaškokoperski.

Pisateljsko društvo

dne 13. julija 1890.

Bil je to lep naroden praznik, ki nas je uveril, da po teh krajih prebiva čvrst, zaveden in požrtvovalen narod, ki je storil s petjem, godbo in okrašenjem hiš vse, kar je mogel, da proslavi največjega sina, ki se je rodil med njim („Ljublj. Zvon“).

16. Bleiweisova slavnost v Ljubljani.

Dne 12. julija l. 1891. odkrilo je naše društvo spominsko ploščo na hiši Pred škofijo št. 15., kjer je mnogo let živel Janez Bleiweis.

Slavnosti se je udeležilo 11 društev: „Ljubljanski Sokol“ (50), „Slavec“, Zagorski Sokol“, poslanstvo „Triglava“, društvo rokodelskih pomočnikov, čitalnica ljubljanska, čitalnica iz Kranja, Šiške in Bizovika, bralno društvo iz Borovnice, poslanstvo bralnega društva z Dobrave in iz Šmarja pod Ljubljano in člani Pisateljskega podpornega društva. Društva so se zbirala v čitalnici, odkoder so odkorakala, na čelu jim „Ljubljanski Sokol“, na slavnostni prostor Pred škofijo. Tu je „Slavec“ zapel kantato, katero je dr. B. Ipavec zložil na čast dr. Bleiweisu, potem je Luka Svetec v dovršenem govoru (priobčenem v „Slov. Narodu“ l. 1891., št. 156.) slavil spomin velikega pokojnika. Ko je izgovoril zadnji stavek; „Vekomaj živi Janeza Bleiweisa spomin, njegovemu imenu večna čast in slava“, razkrila se je plošča, izklesana od sivega marmorja.

Ima napis:

V tej hiši je živel

Dr. Janez Bleiweis

vitez Trsteniški

in dne 29. novembra 1881. umrl.

Pisateljsko društvo.

12./7. 1891.

Potem je zapel „Slavec“ Jenkovo „Molitev“ in društva so se v slavnostnem sprevedu vrnila v čitalnico.

O poldveh je bil v čitalnici banket, katerega se je udeležilo le 70 oseb. Govorili so dr. Josip Vošnjak, župan Grasselli, dr. Karel Bleiweis vitez Trsteniški, Luka Svetec in Ivan Hribar. Luka Svetec se je z vso gorečnostjo unemal za slogo med Slovenci. Zvečer je bil koncert na čitalničnem vrtu; igrala je vojaška godba, a pel je naš vrli „Slavec“.

Bila je slavnost, katera se sicer ni izvršila v velikem obsegu, vendar pa tako, da se Pisateljsko podporno društvo lahko upravičeno ponaša ž njo („Ljublj. Zvon“ 1. 1891., str. 308).

Omenimo naj še hvaležno, da sta gg. kamenosek V. Čamernik in stavbni mojster Filip Zupančič mnogo dela izvršila brezplačno.

17. Blaža Potočnika slavnost.

Leta 1891. je praznovala čitalnica v Št. Vidu nad Ljubljano svojo petindvajsetletnico. O tej priliki pa se je častno spominjala svojega ustanovitelja, vrlega narodnega buditelja Blaža Potočnika, kateremu se je uzidala spominska plošča. Slavnosti se je udeležil dr. Josip Vošnjak, ki je poleg našega društva zastopal tudi deželni odbor kranjski in Družbo Sv. Cirila in Metoda.

Spominska plošča ima napis:

V tej fari je kot župnik 39 let
pastiroval gosp. Blaž Potočnik,
ustanovitelj narodne čitalnice.
„Kdor hoče živeti in srečo imeti,
Naj dela veselo in moli vmes“.

Narodna čitalnica

ob svoji petindvajsetletnici 4. oktobra 1891.

18. Jos. Cimpermanov spomenik.

Dne 5. maja 1. 1893. je umrl pesnik Josip Cimperman. Ko je še živel, podpiralo ga je naše društvo, a ko je umrl, pokopalo ga je. Josip Cimperman počiva v grobu, v katerem je pokopan njegov brat Fran. Na kamenu ima primeren napis.

Na občnem zboru dne 13. maja 1. 1893. se je sklenilo, naj se postavi Josipu Cimpermanu dostojen nagroben spomenik in se je takoj nabralo 27 gld. Kipar A. Gangl na Dunaju je napravil medaljon

od kararskega marmorja. Ker pa bi bilo škoda takšno delo izpostavljati vremenskim neprilikam, poklonili smo ta krasni medaljon kranjskemu muzeju. Deželni odbor je sprejel darilo in plačal donesek za nagrado umetniku.

19. Vodnikova slavnost na Koprivniku.

Cesar Josip II. je ustanovil gorskima vasema Koprivniku in Gorjušam svojo župnijo. S pomočjo blejske gosposke in tedanjega bohinjaškega fužinarja Žige barona Zoisa, ki je imel na Gorjušah več rudniških jam, sezidali so Koprivničani in Gorjušani do leta 1793. cerkev in župnijski dom. Spomladi istega leta je prišel 35 letni Valentin Vodnik iz Ribnice za kapelana na Koprivnik.

Dne 27. avgusta l. 1893., ob stoletnici koprivniške fare, pa se je odkrila spominska plošča nje prvemu duhovnemu očetu.

Že leta 1891. se je sestavil prvi odbor: Janez Berlic, župnik na Bohinjski Beli, Anton Pajer, upravitelj na Koprivniku in Anton Ravhekar, občinski tajnik na Bohinjski Bistrici.

Na slavnost je došlo mnogo preprostega naroda. Govoril je najprvo gorjanski župnik Janez Ažman na odru zunaj cerkve, potem so zapeli ljubljanski „Slavci“ Nedvedovo pesem „Pozdravljam te, gorenjska stran!“ Nato je stopil na oder profesor Levec ter v kratkih potezah narisal Vodnikovo življenje. Po tem govoru se je odkrila plošča in „Slavci“ so zapeli Vodnikovo pesem „Kranjec, tvoja zemlja je zdrava“.

Plošča je uzidana v ospredje župnijskega doma in ima ta napis:

1793.

1893.

Spominu

stoletnega godu Koprivniške fare in
njenega prvega duhovnega očeta

Valentina Vodnika,

postavili

častilci Vodnikovi

„Rodila Te Sava — Ljubljansko polje,
Navdale Triglava — Te snežne kopē.

20. Gestrinov spominski večer.

Dne 9. decembra l. 1893. priredilo je društvo v hotelu „Pri Maliču“ spominsko slavnost slovenskemu pesniku in pisatelju in svojemu največjemu dobrotniku Franu Gestrinu. V slavnostnem govoru podal nam je Anton Trstenjak pristno sliko življenja in delovanja blagega pokojnika, ki je bil pravi pionir slovanske vzajemnosti na književnem polju. Pevsko društvo „Ljubljana“ je izborno pelo več slovenskih in hrvatskih zborov, a vojaška godba je pridno svirala. Udeležba je bila mnogobrojna. Počastil nas je župan Grasselli, mnogo odličnjakov in narodnih dam.

21. Cigaletov spomenik.

Dne 26. avgusta l. 1894. vršila se je na Črnem Vrhu in v Lomeh pri Idriji lepa narodna slavnost. Na Črnem Vrhu odkril se je spomenik, a v Lomeh spominska plošča zaslužnemu pisatelju Mateju Cigaletu.

Slavnosti so se udeležila društva: „Slovenska Matica“ (predsednik Fr. Levec in tajnik E. Lah), Pisateljsko podporno društvo (blagajnik A. Funtek), društvo „Pravnik“ (dr. Ferjančič in dr. Janko Babnik), „Družba Sv. Mohorja (dr. Jak. Sket in profesor J. Apih), „Slovenski klub“ na Dunaju (dr. M. Murko), „Sava“, „Tatran“ in mnogo našega naroda. Vso slavnost je vodil nadučitelj Pipan, za petje pa so skrbeli idrijski pevci. Na Črnem Vrhu je govoril slavnostni govor dr. Ferjančič, v Lomeh pa dr. Lampe.

Spomenik na Črnem Vrhu je krasna piramida, katera ima naslednje napise:

Spredaj:

V črnovrški občini, v Lomeh št. 12. je bil rojen
2. kimovca l. 1819.

Matej Cigale,

slovenski pisatelj, urednik državnega zakonika, umrl kot vladni svetovalec dne 20. malega travna l. 1889. na Dunaji.

„Jeden poglavitnih stebrov mile slovenščine in jeden največjih dobrotnikov slovenskega ljudstva.“

Navratil.

Postavili častilci l. 1894.

Na desni strani:

„Človeku je namen ožlahtniti srce
in približati se božji svetosti.“

M. Cigale.

Na levi strani:

„Kar zrak stvaram je narodu narodnost.“

M. Cigale.

Na rojstni hiši v Loméh uzidana je spominska plošča z napisom:

V tej hiši
se je rodil dne 2. kimovca l. 1819.
Matej Cigale
slovenski pisatelj,
umrl dne 20. malega travna l. 1889. na Dunaji.

Slavnost je opisana v „Slovenskem Narodu“ l. 1894., šte. 197.

22. Vošnjakov večer.

Pomladi leta 1895. odpovedal se je dr. Josip Vošnjak zdravniški službi v deželni prisilni delavnici v Ljubljani. Bil je deželni poslanec in odbornik; poslanec je zastopal kmetske občine na Notranjskem. Leta 1895. so se vršile spet deželnozborske volitve, pri katerih dr. Vošnjak ni več kandidoval. Na občnem zboru dne 14. oktobra l. 1895. odpovedal se je predsedništvu Pisateljskega podpornega društva, odložil je vse časti in službe: dr. Vošnjak se je poslavljajal od Ljubljane in od kranjske dežele.

Ob slovesu priredilo mu je naše društvo v čast dne 18. novembra l. 1895. „Pri Slonu“ banket, katerega so se ponajveč udeležili le člani. Anton Trstenjak je v markantnih potezah v svojem slavnostnem govoru slikal vse Vošnjakovo rodoljubno, književno in gospodarsko delovanje. (Govor je priobčil „Slovenski Narod“ l. 1895., šte. 274. in 275.)

23. Trstenjakova slavnost v Kraljevcih.

Davorinu Trstenjaku svojemu častnemu članu mislilo je naše društvo uzidati spominsko ploščo na njegovem rojstnem domu v Kraljevcih, vendar se je ta namera mogla izvršiti šele tedaj, ko je vse priprave vzel v roke poseben odbor, kateremu je bil na čelu dr. Fran Jurtela, odvetnik v Šmarjah pri Jelšah na Štajarskem.

Dr. Jurtela je vodil vso slavnost in je priznal, kako težavno je prirejati take slavnosti, ker ni govornikov, a naše društvo tudi ni moglo nič storiti, ker ni imelo denarja.

Dne 6. septembra l. 1896. odkrila se je slovesno spominska plošča na Trstenjakovem rojstvenem domu v Kraljencih pri Sv. Jurju na Ščavnici. Bila je to res prava narodna slavnost, ker se je je udeležil samo preprosti narod. „Ljubljana zaspana“ je poslala le jednega zastopnika, in še temu je tekla zibelka pod sivim Krnom („Edinost“). In to je bil Simon Rutar, ki je zastopal naše društvo. V Kraljencih je govoril slavnostni govor dr. Matija Murko. Ta krasni govor je bil potem priobčen v „Slovenskem Narodu“ (l. 1896., šte. 213, 214, 216.), v katerem je znani Prostoslav Kretanov opisal vso lepo slavnost („Slov. Narod“, l. 1896., šte. 209).

Plošča je od sivega mramorja in ima tale napis:
V tem selu je bil rojen dne 8. novembra meseca 1817. l.

Davorin Trstenjak,
uzoren duhovnik, jezikoslovec in
pisatelj slovenski.

Umrl je dne 2. svečana meseca 1890. l.
kot župnik v Starem Trgu.

Kdo za napör in trud bi znal?
In kdo poznal trpljenja mero?
Življenje Ti si žrtvoval
Za domovino, znanstvo, vero.

24. Spominska plošča slikarjema Janezu in Juriju Šubicu.

Dne 8. septembra l. 1896. odkril se je v Poljanah nad Škofjo Loko spomenik bratoma Janezu in Juriju Šubicu. Spominska plošča je uzidana v prezbiteriju na desni strani. Odkrilo jo je naše društvo, katero je sploh vso slavnost vodilo. Slavnosti se je udeležilo mnogo ljudstva iz bližnjih vasi, a zastopana so bila naslednja društva: „Matica Slovenska“, „Slovenija“, „Sava“, „Triglav“, „Ljubljanski Sokol“, gasilno društvo iz Škofje Loke in iz Žir, „Društvo za krščansko umetnost“. Prijazna poljanska dolina je bila okrašena z zastavami, z bližnjih gričev nas je pozdravljalo grmenje topičev. V Poljanah nas je pozdravil župan, a zahvalil se je v imenu društva Anton

Trstenjak. Cerkvni govor je govoril Anton Koblar, ki nam je v iskrnih besedah slikal življenje bratov Šubicev.

Opoludne je bil banket v Čadeževi gostilnici, katerega se je udeležilo 100 oseb. Tu smo slišali mnogo navdušenih govorov. Popoludne smo krenili proti Škofji Loki. Med potom smo se oglasili na Visokem, kjer nas je gospa dr. Franja Tavčarjeva ljubezljivo sprejela in prav po slovanskem običaju pogostila. („Slov. Narod“ l. 1896., šte. 211.).

Spominska plošča ima napis:

V pobožni spomin bratov slikarjev:

Janeza Šubica,

roj. v Poljanah dne 26. okt. 1850,

umrl dne 25. apr. 1889. v

Kaiserslauternu na Saksonskem

in

Jurija Šubica,

roj. v Poljanah dne 13. apr. 1855,

umrl dne 8. sept. 1890. v

Lipsiji na Saksonskem.

S svojimi deli sta množila čast božjo
in slavo domovine slovenske.

Od roda do roda se bode popraševalo po
njihovem imenu. Sirah knjig. 39. 13.

25. Kongres slovenskih književnikov.

Srbi so izprožili v „Brankovem kolu“ misel o kongresu srbskih pisateljev. Te misli poprijeli so se tudi Slovenci; leta 1897. pisala sta o tem mnogo „Ljubljanski Zvon“ in „Slovenski Narod“, a tudi naše „Pisateljsko podporno društvo“ je mnogo razpravljalo, kako da bi osnovali tak kongres.

Dosegli in izvršili svoje misli nismo. Le to smo storili, da smo ob vseslovanskem shodu, ki se je sijajno vršil dne 14. septembra leta 1897., dne 13. septembra priredili v mali dvorani „Narodnega doma“ „komers slovenskih književnikov, umetnikov in knjigotržcev“, katerega se je udeležilo še precej pisateljev in umetnikov. Komersu je predsedoval profesor Simon Rutar.

Na komersu se je izvolil pripravljalni odbor prvemu kongresu slovenskih književnikov. V odbor so bili voljeni: A. Bartel, Jos. Čerin,

J. Dimnik, A. Funtek, Al. Gangl, Eng. Gangl, Fr. Govekar, Matija Hubad, V. Holz, dr. Lampe, Fr. Levec, R. Perušek, Al. Šubic, dr. Iv. Tavčar, A. Trstenjak, Mil. Zarnik in dr. Fr. Zbašnik. To je bil ljubljanski odbor; poleg tega odbora bilo je povabljenih na sodelovanje mnogo unanjih odličnih pisateljev.

26. Prenos Kopitarjevih kosti.

Združena s „Pisateljskim podpornim društvom“ sklenila je in potem skrbela „Slovenska Matica“, da se smrtni ostanki Kopitarjevi preneso z dunajskega pokopališča Sv. Marka na pokopališče Sv. Krištofa v Ljubljani. Mestna občina dunajska je opustila omenjeno pokopališče in je mislila pokopati Kopitarja v častnem grobu na osrednjem pokopališču, a tega ni storila iz političnih razlogov.

Osnovala sta se dva odbora: jeden na Dunaju (dvorni svetnik Šuklje, dr. M. Murko, dr. Mantuani in dr. J. Kušar) in jeden v Ljubljani iz odbornikov „Slovenske Matice“ in „Pisateljskega podpornega društva“.

Dne 10. oktobra l. 1897. vršila se je slavnost na pokopališču Sv. Marka. Navzočni so bili: dr. Rezek, dvorni svetnik v naučnem ministrstvu, profesor Jagić zastopnik cesarske akademije znanosti, profesor Jireček zastopnik dunajskega vseučilišča, dr. Mantuani zastopnik dvorne knjižnice, dr. Lueger, župan dunajski, s posebnim poslanstvom, Mihalović zastopnik srbske vlade, Novaković zastopnik srbske kraljeve akademije, profesor Stanojević zastopnik srbske velike šole, Rajić, župan mesta Belęga Grada, dr. Kramář, predsednika namestnik poslanske zbornice in še mnogo odličnjakov. Na grobu so govorili: Šuklje, dr. Murko in dr. Lueger. Pelo je Slovansko pevsko društvo na Dunaju. Srbi so položili na Kopitarjevo krsto srebrn lavorjev venec. V 60 kočijah so potem krenili udeleženci na južni kolodvor.

V Ljubljani se je vršil slovesni pogreb dne 12. oktobra 1897. l. ob 4. uri popoldne Deželni šolski svet je odredil, da se pouk na srednjih šolah sklene že ob 3. uri, da se je šolska mladina mogla udeležiti pogreba. Isto je ukrenil župan ljubljanski Hribar za mestne šole.

Ob 3. uri je dospel vlak, ki nam je pripeljal smrtno ostanke Kopitarjeve. Krsto so sprejeli zastopniki „Slovenske Matice“ in „Pisateljskega društva“, gg. Grasselli, Rutar in Koblar. Tu, na južnem

kolodvoru, blagoslovil je krsto ljubljanski knezoškof dr. Jakob Missia, potem pa je stopil pred rakev dr. M. Murko in je v primernem govoru izročil Kopitarjeve kosti mestni občini ljubljanski. Župan Hribar je primerno odgovoril, potem pa je „Glasbena Matica“ zapela žalostinko: „Beati mortui“.

Gorele so plinove svetilke in ogromno število ljudstva je stalo ob obeh straneh ceste, koder se je pomikal sprevod proti pokopališču. Za križem je stopal veteranski zbor, duhovščina, dijaki, katoliško delavsko društvo, društvo katoliških pomočnikov z zastavo, šišenska čitalnica z zastavo, pevsko društvo „Ljubljana“ z zastavo, pevsko društvo „Slavec“ z zastavo in vencem, „Sokol“ z zastavo in vencem, tri gospice (Kersnikova, Javornikova in Prosenčeva) so nosile krasen venec ženskih podružnic „Sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani, magistratni sluge so nosili venec mesta Ljubljane, neposredno pred mrtvaškim vozom so nesli na blazini srebrn venec Srbov. Za krsto so stopali: dvorni svetnik Schemerl zastopnik deželne vlade, deželni glavar Detela, deželni odbornik dr. Tavčar, predsednik deželnega sodišča Kočever, finančni ravnatelj Plachky, višji poštni oskrbnik M. Šorli, zastopnika južnoslovanske akademije dr. Marković in dr. Vrbanič, zastopnika „Hrvatske Matice“ prof. Tade Smičiklas in Ivan Kostrenčič, župan Hribar z občinskimi svetniki in uradniki, predsednik trgovinske zbornice Perdan, ravnatelji raznih gimnazij in učiteljišča, „Slovenska Matica“, „Pisateljsko podporno društvo“, „Muzejsko društvo“, „Glasbena Matica“, „Družba sv. Cirila in Metoda“, poslanci mnogih društev (iz Škofje Loke, Kranja, Novega Mesta, Celja) in naposled nepregledno število najodličnejših narodnih dam.

Župnik Malenšek je blagoslovil grob, v katerega so položili krsto, a profesor Fran Levec je govoril krasen govor, v katerem je slavil velike zasluge Kopitarjeve. („Slovenski Narod“ 1. 1897., številka 234.) Slavnostni čin je zaključila „Glasbena Matica“ s pesmijo: „Blagor mu!“

Zvečer je župan Iv. Hribar priredil banket, katerega so se udeležili zastopniki društev in znanstvenih zavodov.

Srbi so se ponudili, da sami preneso Kopitarjeve kosti v Belgrad. Želeli so, da bi Kopitar počival v grobu poleg svojega najboljšega prijatelja Vuka Štefanovića Karadžića.

27. Koseskega slavnost.

Dne 14. avgusta l. 1898. vršila se je lepa narodna slavnost najveličastnejša, kar se jih je to leto priredilo po slovenskem svetu. V rojstvenem kraju dr. Jakoba Zupana in Janka Kersnika, v Spodnjih Kosezah, odkrila se je slovesno spominska plošča Ivanu Veselu-Koseskemu. Plošča ima nastopni napis:

V tej hiši se je rodil

12. kimovca l. 1798.

slovenski pesnik

Ivan Vesel-Koseski,

umrl v Trstu 26. sušca l. 1884.

Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos!

Ob stoletnici rojstva postavili rojaki.

V domači cerkvi je navdušeno propovedoval profesor Tomo Zupan. Slavnostni govor je govoril dr. Fran Detela, ki je živo opisal Koseskega življenje in pesniško delovanje. Slavnosti se je udeležilo „Pisateljsko podporno društvo“, „Slovenska Matica“, „Glasbena Matica“ in, kar je najvažneje, mnogo prostega naroda iz okolice v nebrojnem številu in nastopilo je tudi lepo krdelo narodnih deklet v narodni noši.

28. Vošnjakova sedemdesetletnica.

Dne 20. januarja l. 1904. praznovalo je Pisateljsko podporno društvo sedemdesetletnico odličnega prvoborca in velezaslužnega pisatelja slovenskega dr. Josipa Vošnjaka. Želeli smo svojemu častnemu članu in zaslužnemu predsedniku prirediti slavnost v večjem obsegu, ali slavljeneec je to odločno odklonil, in zato se je slavnost vršila le v ožjem krogu njegovih ljubljanskih prijateljev. Vendar se je tega častnega večera, na katerem sta sodelovala „Slavec“ in društvena godba, udeležilo toliko občinstva, da je bila dvorana nabitó polna. Prišli so politiki, pisatelji, profesorji, uradniki, zdravniki, odvetniki, notarji in tudi dva duhovnika.

Častni večer je otvoril predsednik Pisateljskega podpornega društva, profesor Rajko Perušek z ogovorom, v katerem nam je naslikal življenje in delovanje Vošnjakovo. Dr. Vošnjak je deloval organizator, poslanec in deželni odbornik, deloval je neumorno pisatelj, ekonom, zdravnik in govornik. Ustanovil je celo

vrsto narodnih in gospodarskih društev, budil narod na shodih, na taborih in v časnikih in obogatil slovensko književnost z dramatskimi in pripovednimi spisi trajne vrednosti. Govornik je želel, da Bog ohrani dr. Josipa Vošnjaka še mnogo let, sebi v veselje in narodu v čast. Ginjen se je zahvalil dr. Vošnjak. Omenil je, da ga devet let ni bilo v Ljubljano in da je bil ves presenečen, ko je sedaj videl slovensko središče. Ko je po potresu zapustil Ljubljano, bila je razvalina sedaj pa je prenovljena in pomlajena, kar je v prvi vrsti zasluga župana Hribarja. Nato nam je slavljeneč čital odlomek iz svojih „Spominov“. Spominjal se je Tomana, Bleiweisa, Svetca, Hermana, barona Winklerja, Dominkuša, Tomšiča, Jurčiča in Železnikarja. Pripovedoval nam je, kako se je ustanovil „Slovenski Gospodar“, „Slovenski Narod“ in „Slovenska Matica“. Ko je dr. Vošnjak končal, priredili smo mu prav srčno ovacijo. — Nato je govoril župan Hribar. Rekel je, da je dr. Vošnjak vedno tako delal, da se vse narodno življenje usredotoči v Ljubljani. Štajarski Slovenci so ustanovili „Slovenski Narod“ in „Slovensko Matico“ in so oboje prenesli v Ljubljano. V Ljubljani je ustanovil „Kmetško posojilnico ljubljanske okolice“, ki se krepko razcvita. Od leta 1886—1889 je bil dr. Vošnjak član ljubljanskega občinskega sveta. Omenjamo le, da je že l. 1886. predlagal, da se osnuje v Ljubljani višja dekliška šola. Zupan Hribar je napil dr. Vošnjaku nositelju misli, da je Ljubljana središče vseh Slovencev. — Ravnatelj Pirc je omenil, da je dr. Vošnjak položil temelj zdravemu združništvu; dr. V. Gregorič je napil slavljencu zdravniku, Vošnjak predsednik akademskega društva „Slovenije“ najstarejšemu članu tega društva, dr. Maier iz Šoštanja je naznanil, da je občina Šoštanj izvoila slavljence za svojega častnega občana. — Profesor Perušek je napil „Slavcu“; zahvalil se mu je Ivan Dražil.

Bil je lep večer, ki je prav živo pokazal, koliko ljubezni in spoštovanja uživa dr. Vošnjak v Ljubljani („Slovenski Narod“ l. 1904., šte. 16).

Simon Gregorčič poslal nam je dopisnico:

„Pač stara se posamna glava,
a narod vedno se mladi;
ne stara se zasluga prava,
med narodom na vek živi.
In, Ti, za dom zaslužni mož,
žil v narodu do veka boš!“

29. Prešernov spomenik v Ljubljani.

Dijaki petega, šestega in sedmega razreda na ljubljanski gimnaziji nabrali so leta 1889. med seboj 32 gld. 15 kr. za venec, katerega so mislili položiti na Vodnikov spomenik. Deželni šolski svet jim je to dovolil, toda le s pogojem, da venec ne sme imeti niti traka, niti napisa. Vrli dijaki pa niso marali stopiti pred Vodnikov spomenik z vencem brez napisa in trakov (seveda slovenskih) in so nabrani denar izročili uredništvu „Slovenskega Naroda“ (l. 1889., štev. 160), da ga porabi za Prešernov spomenik. Uredništvo je denar sprejelo in še to omenilo: „Uverjeni smo, da se bode „Pisateljsko društvo“ zdaj, ko je po njegovi inicijativi tako srečno in prekrasno izvršen Vodnikov spomenik, potrudilo, da sčasoma postavi spomenik Prešernu, pri čigar brezštevilnih častilcih bode poziv za doneske gotovo našel najboljši odmev“.

Na občnem zboru dne 25. aprila l. 1891. je poročal predsednik, da so nekateri rodoljubi podpisali za Prešernov spomenik 670 gld., in tedaj se je sklenilo, naj društvo v ta namen izda poziv.

Ko je Pisateljsko podporno društvo leta 1889. postavilo spomenik Valentinu Vodniku, sprejelo je takoj v svoje roke nabiranje prispevkov za Prešernov spomenik. To pa je bila želja ne samo našega društva, ampak celokupnega naroda slovenskega. Društvo pa je želelo, da se najboljšemu slovenskemu pesniku postavi spomenik ob njegovi stoletnici. Nabiralo je prispevke in jih razglašalo po listih, a da bi se nabiranje še bolj pospešilo in potrebni novci nabrali o pravem času, poklical je odbor Pisateljskega podpornega društva v svoje kolo še mnogo odličnih rodoljubov iz vseh pokrajin slovenskih, kateri naj bi skrbeli, da bi se po vsej Sloveniji prirejale slavnosti in veselice za Prešernov spomenik. Ta pomnoženi odbor je izdal v to svrhu l. 1891. poziv „Narodu slovenskemu!“, kakor smo že na drugem mestu omenili. Ta poziv so podpisali: dr. Josip Vošnjak predsednik, Simon Rutar tajnik in Anton Funtek blagajnik, potem pa še nastopni pisatelji: Fran Levec, Fr. Orožen, Ivan Tomšič, Andrej Žumer, Jožef Apih, Anton Aškerc, Anton Bartel, dr. Karel vitez Bleiweis, dr. Fr. Celestin, Martin Cilensšek, Jožef Cimperman, dr. Fr. Detela, Peter Grasselli, Simon Gregorčič, Fran Hauptman, Ivan Hribar, Fr. Hubad, dr. Benjamin Ipavec, Janko Kersnik, dr. Fr. Kos, dr. Gregorij Krek, dr. Ivan Mencinger, dr. Matija Murko, Ivan Murnik, Vatroslav Oblak, Rajko Perušek, Luka Pintar,

Makso Pleteršnik, dr. Lavrencij Požar, dr. Tomo Romih, Ivan Scheinigg, Henrik Schreiner, Andrej Senekovič, dr. Jakob Sket, Vekoslav Spinčič, Luka Svetec, Jožef Stare, Ivan Steklasa, Jožef Stritar, dr. Karel Štrekelj, Ivan Šubic, Fr. Šuklje, dr. Ivan Tavčar, dr. Pavel Turner, Anton Trstenjak, Matija Valjavec, Fr. Wiesthaler, Ivan Vrhovec, dr. Jernej Zupanec.

Ta veliki odbor postavil si je nalogo, da postavi neumrlemu pesniku o stoletnici njegovega rojstva spomenik, ki naj bi bil na čast narodu slovenskemu in ki naj bi krasil glavno mesto dežele Kranjske. Dotični poziv se končuje z besedami: „Rojaki slovenski, na delo tedaj! Vsakdo skrbi po svojih močeh, da se o stoletnici Prešernovi vzdigne spomenik, o katerem bomo rekli ponosno, da ga niso postavili posamičniki, nego vesoljni narod naš prvemu pesniku svojemu!“

Prešernova stoletnica nas je dohitela nepripravljene. Leta 1898. preustrojil se je odbor, ki si je izvolil za častnega predsednika Simona Gregorčiča in Josipa Stritarja, za predsednika župana ljubljanskega Ivana Hribarja, za predsednikovega namestnika dr. Ivana Tavčarja, za tajnika Frana Trdino in za blagajnika dr. Jos. Stareta. Ali tudi zdaj ni mogel odbor nabrati toliko, da bi mogli misliti na postavljanje spomenika. In tako je Prešernovo stoletnico praznoval sam naš pesnik Anton Aškerc, ki je leta 1900. izdal decembersko številko „Ljubljanskega Zvona“ „Prešernov album“.

Odbor je razpisal nagrade za spomenik. Tekmovanja se je udeležilo sedem umetnikov. Razsodišče je prisodilo prvo nagrado 600 kron Ivanu Zajcu, drugo nagrado 400 K pa J. Progarju. Osnutki so bili javno izloženi in zdaj se je pričelo živo in vsestransko zanimanje.

Leta 1900. je odbor naročil Ivanu Zajcu, da napravi spomenik.

A spomenika še ne bi imeli, ako nam ne bi priteklo v pomoč rodoljubne in požrtvovalne žene in dekleta slovenska. Naše uzorne dame slovenske priredile so v „Zvezdi“ dvakrat sijajno uspelo Prešernovo veselico, ki je dala za spomenik 25.000 kron.

Prešernov spomenik se je odkril dne 10. septembra l. 1905. Bila je to najveličastnejša slavnost, kar jih je kdaj videla bela Ljubljana. Slavnosti se je udeležilo do 200 društev in korporacij iz vseh slovanskih dežel. Svoje odlične zastopnike so nam poslali Rusi, Čehi, Hrvati in Srbi. Zlato Prago je zastopal praški župan dr. Vladimir Srb v spremstvu mnogih občinskih svetovalcev, profesor Hlava češko vseučilišče v Pragi. Ruski narod in rusko vseučilišče v Petrogradu

je zastopal profesor Peter pl. Zabolotskij, Srbe belgrajski župan in vseučiliški profesor dr. K. Glavinić, a Hrvate zagrebški župan dr. Milan Amruš. Dr. Josip Herold je došel v imenu državnozborskega kluba Mladočehov, zastopana je bila Južnoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu, „Matica Hrvatska“ in mnogo drugih učenih društev. Došlo je do 100 Srbov iz kraljevine, iz Trsta je dospel poseben vlak, ki nam je privedel 1000 Slovencev. Na slavnostnem prostoru na Marijinem trgu je bilo zbranih 20.000 ljudi. A posebno je poveličevalo vso slavnost, da smo videli v svoji sredi najodličnejšega češkega pesnika Jaroslava Vrchlickega in znano pisateljico češko Gabrijele Preisovo ter hrvaškega romanopisca Šandora Gjalskega.

Pred zagrnjenim spomenikom govoril je ustanovnik našega društva dr. Ivan Tavčar slavnostni govor, v katerem je temeljito poudarjal slovenski in vseslovanski pomen Prešernove slavnosti. Ta govor je priobčil „Slovenski Narod“. Na koncu svojega imenitnega govora zaklical je dr. Tavčar: „Prešernu slava!“ in pred nami je stal Prešeren v vsem svojem veličanstvu.

Spomenik je delo kiparja Ivana Zajca. Naredil ga je po sliki, ki jo je naslikal Kurz pl. Goldenstein iz spomina. Ta slika je last deželnega šolskega nadzornika Fr. Levca.

Na visoki skali sedi od bronca vlita vila in drži v roki lavorjev venec nad glavo pesnikovo. Pod vilo stoji bronasti kip Prešernov, ki je 3 $\frac{1}{4}$ m visok. Dve strani krasita dva reliefa, katerima sta uzeta motiva iz Prešernovih pesmi: prvemu iz „Ribiča“, a drugemu iz „Krsta pri Savici“.

Stroški za spomenik iznašajo 71.000 kron.

Kritiko čitaj: Naši zapiski: Prešernov spomenik. Uredil dr. Ivan Prijatelj. 1905.

Nagrobni spomenik.

Nagrobni spomenik, kateri je s pomočjo slovenskih rodoljubov postavilo Pisateljsko podporno društvo zaslužnim pisateljem, spada gotovo med najlepše spomenike, ki jih vidiš na ljubljanskem pokopališču Sv. Krištofa. Naredil ga je po načrtu deželnega inženirja, zdaj vseučiliškega profesorja, gosp. Vladimira Hraskega v Pragi, v renesančnem zlogu ljubljanski kamnosek Alojzij Vodnik od peterih raznih vrst repentaborskega, beljaškega, šentanskega, kararskega in solnograškega marmorja. Posebni kras spomeniku je na napisni plošči pritrjena palmova veja z lipovim in lavorjevim vencem. Izdelal

jo je od kovanega železa v delavnici A. C. Ahčina pomočnik Spreitzer, bivši učenec obrtne šole na Dunaju. Ograjo od kovanega železa naredil je tudi v renesančnem zlogu Belec v Št. Vidu nad Ljubljano.

Mnogo zaslug si je pridobil deželni šolski nadzornik g. Fran Levec, ki je predaval o Levstiku in njegovem pomenu v slovenski književnosti. To predavanje je dalo 90 gld. Sicer pa se je nabralo za Levstikov spomenik 489 gld. 84 kr. Rodoljubi na Štajarskem, na čelu jim dr. Jurtela, gvardjan Hrtiš in Anton Gregorič, vsi v Ptuju, nabrali so 600 gld. za Raičev spomenik. Iz Raičeve zapuščine se je prisodilo društvu 270 gld. S tem denarjem postavili smo spomenik, kateri nas je stal 1297 gld. 34 kr.

Fran Levstik je umrl kakor Aristid — in naše društvo je prevzelo skrb in troške za njegov pogreb. Tako je tudi z vso častjo pokopalo pesnika Josipa Cimpermana, urednika „Slovenskega Naroda“ Ivana Železnikarja in druge pisatelje.

V društveni grobnici počivajo naslednji za ves slovenski narod zaslužni možje: Božidar Raič, Fran Levstik, Anton Raič, Ivan Železnikar, Fran Gestrin, Simon Rutar, Ivan Nep. Resman, Andrejčkov Jože (Podmilšak).

Na plošči naznanjajo nam napisi imena mož, ki tu v grobu počivajo. Navedimo napise.

Božidar Raič,

župnik pri Sv. Barbari v Halozah,
deželni in državni poslanec,
pisatelj slovenski,

z besedo in peresom ognjevit
branitelj narodnih svetinj.

Porojen dne 9. februarja 1827.
pri Sv. Tomaži na Slovenskem Štajarskem,
umrl v Ljubljani dne 6. julija 1886.

„Rodu pravico!“*)

Levstik ima na napisu besede, katere mu je zložil prijatelj Stritar:

*) Reklo: „Rodu pravico!“ mel je B. Raič urezano v svojem pečatnem prstanu.

Fran Levstik,

c. kr. skriptor v licealni knjižnici,
pesnik, kritik in jezikoslovec slovenski.

Porojen dne 28. septembra 1831.

v Spodnjih Retijah pri Velikih Laščah.

Umrl v Ljubljani dne 16. novembra 1887.

Ljubezen Tvojo vso — prepolno mero —
Življenja sad dobil je v dar tvoj rod;
Ljubezen njemu hranil si in vero,
Ko si potil krvav pod križem pot;
Učitelj svojemu narodu, peti,
in govoriti nas si ti učil;
Kako se služi domovini sveti,
Sijajen vzgled si ti Slovencem bil:
Kaj bil si, zlata duša, bratje tvoji
Zdaj znajo, ko v preranem spiš pokoji.

Anton Raič,

c. kr. profesor
na veliki realki
v Ljubljani.

Porojen pri
Mali Nedelji

dne 19. aprila 1845.

Umrl v Pragi dne 16. septembra 1888.

Ivan Železnikar,

urednik

„Slovenskega Naroda“,
porojen 28. decembra 1839.

v Stiški vasi,

umrl 26. januarija 1892.

v Ljubljani.

Fran Gestrin,

pesnik in pisatelj,

porojen dne 1. decembra 1865. leta

v Ljubljani,

umrl dne 15. avgusta 1893. leta

v Ljubljani.

Blag mu bodi spomin!
Simon Rutar,
 c. kr. prof.,
 roj. 12/10 1851. v Krnu
 pri Tolminu,
 umrl 3/5 1903. v Ljubljani.

Ivan Nep. Resman,
 žel. postaj. načelnik v p.,
 rojen na Otoku pri Mošnjah 24. aprila 1848.,
 umrl v Ljubljani 5. januarija 1905.

Povejte ve planine:
 Kdaj bo vzbujenja dan?
 Povejte nam: kdaj vstane
 iz robstva — prost Slovan?

Andrejčkov Jože
Podmilšak,
 rojen v Krašnji 24. marca 1845.,
 umrl v Ljubljani 24. decembra 1874.

Statistika.

Članov je bilo:

Leta 1885.	95	leta 1898.	52
„ 1886.	106	„ 1899.	45
„ 1887.	110	„ 1900.	48
„ 1888.	108	„ 1901.	45
„ 1889.	109	„ 1902.	43
„ 1890.	114	„ 1903.	39
„ 1891.	83	„ 1904.	48
„ 1892.	70	„ 1905.	48
„ 1893.	66	„ 1906.	46
„ 1894.	79	„ 1907.	46
„ 1895.	56	„ 1908.	39
„ 1896.	50	„ 1909.	39
„ 1897.	45	„ 1910.	38

Člani društva 1. 1910.

Vsi v Ljubljani.

- Rajko Arce, c. kr. poštni blagajnik v p.
Jakob Avšič, tajnik banke „Slavije“.
Anton Bartel, c. kr. šolski svetnik.
Ivan Bonač, tvorničar.
L. Cvetnič, c. kr. poštni kontrolor v p.
Jakob Dimnik, šolski vodja.
Anton Funtek, c. kr. profesor, urednik lista „Laibacher Zeitung“.
Fran Gerbič, ravnatelj „Glasbene Matice“.
Fran Govekar, ravnatelj slovenskega gledališča.
Peter Grasselli, vitez III. reda železne krone.
Fran Hubad, c. kr. deželni šolski nadzornik, vitez III. reda železne krone.
Alek. Hudovernik, c. kr. notar.
Dr. Fran Ilešič, c. kr. profesor, predsednik „Slovenske Matice“.
Dr. Lj. Jenko, zdravnik.
Anton Jeršinovič, c. kr. gim. profesor.
Dr. Val. Krisper, odvetnik.
Ludovik Lederhas, c. kr. gim. profesor.
Dr. Ivan Lovrenčič, odvetniški koncipijent.
Ivan Macher, ravnatelj Mestnega dekliškega liceja.
Dr. D. Majaron, odvetnik, predsednik odvetniške zbornice.
Fran Milčinski, c. kr. dež. sod. svetnik, vitez Fr. Josipovega reda.
Fran Novak, c. kr. gim. profesor.
Fran Orožen, c. kr. profesor.
Rajko Perušek, c. kr. profesor v p.
Ivan Plantan, c. kr. notar, predsednik notarske zbornice.
Makso Pleteršnik, c. kr. profesor v p., član dopisnik Akademije v
Belgradu, vitez Fran Josipovega reda.
Fran Podkrajšek, višji oficijal j. ž.
Ivan Pribil, ravnatelj banke „Slavije“.
Josip Prosenc, glavni zastopnik Avstrijskega Feniksa.
Rasto Pustoslemšek, urednik „Slovenskega Naroda“.
Viktor Rohrmann, trgovec.
Ivan Sbrisaj, deželni stavbni svetnik.
Dr. Fran Tekavčič, odvetnik.
Fran Trdina, mestni knjigovodja.
Ub. pl. Trnkoczy, predsednik Mestne hranilnice ljubljanske.

Anton Trstenjak, kontrolor Mestne hranilnice ljubljanske, vitez reda
Sv. Save III. vrste.

Ivan Vrhovnik, trnovski župnik.

Dr. Jakob Žmavc, c. kr. profesor, predsednik Društva slovenskih pro-
fesorjev.

Odbor 1. 1910.

Predsednik: Rajko Perušek.

Predsednikov namestnik: Anton Trstenjak.

Tajnik: Ivan Macher.

Blagajnik: Anton Funtek.

Odborniki: Aleksander Hudovernik,

Fran Orožen,

Makso Pleteršnik.

Pregledovalca računov: Fran Gerbič.

Ludovik Lederhas.

Izpisek iz društvenih pravil.

- § 2. Namen društva je, da podpira slovenske pisatelje in njih obi-
telji z denarno pomočjo.
- § 6. Člani društva so: *a)* ustanovniki, *b)* pravi člani, *c)* častni člani.
- § 7. Ustanovnik društva je vsak prijatelj slovenskega slovstva, kateri
plača v korist društva 100 kron jedenkrat za vselej ali vsaj v
petih letnih obrokih.
- § 8. Pravi član društva postane, kdor se zaveže plačevati letni do-
nesek treh kron.

VSEBINA.

	Stran
Pisateljsko podporno društvo članom svojim	3
Kako se je ustanovilo Pisateljsko podporno društvo	5
Namen društva	9
Splošno delovanje društva :	
Literarno zabavni shodi	15
Vodnikov in Prešernov spomenik	17
Spominske plošče zaslužnim možem	18
Razvoj društvenega življenja	19
Dr. Josip Vošnjak	21
Gestrinova zapuščina	23
Literarno zabavni shodi	27
Predavanja	28
Narodne slavnosti :	
1. Slavnostni večer v spomin Josipu Jurčiču	35
2. Trubarjeva tristoletnica	35
3. Spominska plošča Jakobu Zupanu	36
4. Društveni izleti	36
5. Tomanova slavnost v Kameni Gorici	37
6. Wolfova slavnost v Idriji	38
7. Trstenjakova petdesetletnica	39
8. Einspielerjeva slavnost v Svečah	40
9. Strossmayerjeva slavnost	41
10. Spominska plošča Miroslavu Vilharju	42
11. Vodnikov spomenik v Ljubljani	42
12. Levstikova slavnost	46
13. Erjavčev nagrobni spomenik v Gorici	47
14. Trstenjakov spominski večer	48
15. Ravnikarjeva slavnost	49
16. Bleiweisova slavnost v Ljubljani	50
17. Blaža Potočnika slavnost	51
18. Jos Cimpermanov spomenik	51
19. Vodnikova slavnost na Koprivniku	52
20. Gestrinov spominski večer	53

	Stran
21. Cigaletov spomenik	53
22. Vošnjakov večer	54
23. Trstenjakova slavnost v Kraljevcih	54
24. Spominska plošča slikarjema Janezu in Juriju Šubicu	55
25. Kongres slovenskih književnikov	56
26. Prenos Kopitarjevih kosti	57
27. Koseskega slavnost	59
28. Vošnjakova sedemdesetletnica	59
29. Prešernov spomenik v Ljubljani	61
Nagrobni spomenik	63
Božidar Raič	64
Fran Levstik	65
Anton Raič	65
Ivan Železnikar	65
Fran Gestrin	65
Simon Rutar	66
Ivan Nep. Resman	66
Andrejčkov Jože (Podmilšak)	66
Štatistika	66
Člani društva l. 1910.	67
Odbor l. 1910.	68
Izpisek iz društvenih pravil	68

6741 -

3/3

40-

11

